

Štev. 24.

V Trstu, 25. decembra 1894.

Letnik VII.

Vabilo na naročbo.

„Slovanski Svet“ stopi z novim letom v svoje VIII. leto. V sled mnogostranski izraženih željah odločili smo se za poskus, da bode „Slovanski Svet“ od novega leta naprej izhajal kot *tednik* po neizpremenjenem dosedanjem programu. Vsaka številka bode obsegala 8 strani; ako bode možno, sledile bodo tudi priloge. Sprejemali bodedo tudi inserate v obče, sosebno oglase o slovanski literaturi.

Po željah naših somišljenikov bodedo v tedniku mogli rabiti več kritike za domače slovenske stvari in bodedo pri nujnih aktuvalnih vprašanjih laže in vspešneje posezali v razpravljanja drugih slovenskih novin.

Novo v tedniku bode to, da odmerimo nekoliko prostora interesom in potrebam slovenskega in slovanskega dijaštva, in to na izrecno željo dijakov samih, ker, po poročilih, preneha z novim letom „Vesna“, dosedanje glasilo slovenskega dijaštva.

„Slovanski Svet“ ne pripada nobeni sedanji stranki na Slovenskem; zato toliko laže presoja stvarno vprašanja, ki spadajo v njegov in slovanski program. Naš program je popolnoma lojalna; on meri na to, da bi avstro-ogerski Slovani utrdili svoj obstanek v celokupni monarhiji na podstavi slovanskih kulturnih vezij, s tem pa zajedno najbolj služili pravim interesom našega cesarstva. Prijateljem našega lista tega programa ni potreba razkladati, a ti, ki ga še niso zasledili, razvidijo ga iz vsake številke „Slov. Sveta“, in naši somišljeniki ga jim morejo pojasniti vsak trenotek.

Znano je, da na Slovenskem nima noben list toliko vrst nasprotnikov in *zaprek* kakor „Slov. Svet“. A še tam, k er jih ni od *zunaj*, je pa *značaj* naših izobrazenih ljudij mnogo kriv, da se ne brigajo za naš list, kakor bi zahteval njih *lastni* dobiček.

Kdor gleda pazljivo, kaj se dogaja med Slovenci, mora spoznati, da se v pravem pomenu dela malo. To pa ni največe zlo. Pri nas se premalo *misli*. Mi ne zahtevamo od nikogar, da sprejme naše ideje, ali zahtevamo, da se *čitajo*, *razmišljujejo* in *proučavajo*. To zahtevamo, ker delujemo za sveto stvar, in to poleg duševnih naporov z materijalnimi žrtvami.

Oni naročniki, ki jih imamo, mislijo in sodijo kakor mi. Razmerno malo jih je; ali bolje malo takih, nego stokrat toliko onih, kateri ali ne delajo, ali pa delajo, ne da bi imeli pred očmi cilj, ali pa tudi delajo, ne

da bi vprašali se, je-li domu in rodu v korist in čast, ali le njim — v korist in čast

Med somišljeniki imamo nekaj *môž*, ki so se šolali še po starem sistemu pred 20, 30, 40 leti, torej v dobah, ko ni bilo niti slutnje o kakem slovanskem kulturnem, kaj-li še o kakem jasnem takim programu. No, sedanost je bolja od prošlosti, in bodočnost bode bolja od sedanosti. Saj se mlajše pokolenje in sosebno učeča se mladina radostno zbira v kolo pristašev našega programa, in zajedno pod tisto našo zastavo, na kateri je na jedni strani zapisano: „S svetlobo k svobodi!“ na drugi pa: „Borba nam, a rodu čast!“ To hoče nadobudna mladina dokazati tudi leta 1895. vsem Slovincem, ki želé boljih idej, nego so bile one, ki so se vcepljale slovanski in drugi slovanski inteligenciji pred 30 leti. Tem se ve da, kateri v svoji površnosti ali pa napačnosti nikdar niso zaresno premišljevali idej, zastopanih po „Slov. Svetu“, smo mi čudaki in še kaj hujšega; a pravi čudaki ostajejo naposled vendar le oni.

Videli smo sosebno letos, da bi moralo biti na Slovenskem uže mnogo bolje, ako bi poleg vsega drugega ne bilo med nami toliko — nevednosti! Ta nevednost gledé na slovanski kulturni program nas tlači; treba jo je nadalje razganjati. To je sosebno tudi naša nadaljnja zadača.

Hvala, da imamo vrlih sotrudnikov, ki se vedno žrtvujejo v prosep našega programa. V kolo dosedanjih so pristopili tudi drugi sotrudniki, med katerimi so tudi sotrudnice. Pomagajo nam poleg slovenskih rojakov tudi drugi slovanski učenjaki in naobraženci. Vsem iskrena zahvala!

Tukaj naglašamo da slovenski rodoljubi, na prvem mestu načelniki in vodje narodne stranke, bili bi dolžni podpirati naš list celó v slučaju, da jim njegova kritika ne ugaja vselej. Kajti ravno njim pripravlja pot, da bi laže izvrševali zares narodni program. Iz istega vzroka bi morale vse slovenske narodne novine moralno podpirati „Slov. Svet“, ko jim je storil doslej uže toliko uslug, naj jih drugače priznavajo ali ne. Mi smo tekom let podali mnogo snovij, iz katerih so na našo radost in v soglasju z našo zadačo mnogo porabljali slovanski listi, a še več je materijala ostalo — neporabljenega. Naj slovenska žurnalistika le odkrito misli jeden hip, da bi ta leta ne bil izhajal naš list, kaj bi bilo. Mnogo slabše

z narodno zavestjo, nego je sedaj. Hoteli smo tudi to jedenkrat povdarjati, ker se z nekaterih strani vedejo nasproti našemu listu prav po štrucovo. „Edinosti“, „Slov. Narodu“ in „Naši Slogi“ pa se na dosedanjih uslugah posebe zahvaljujemo

„Slov. Svet“ nima in ne more imeti nikakih agitacij, da bi ga širile med Slovenci. Vse je zavisno od dobre volje seosebno naših dosedanjih naročnikov, da priporočajo svojim znancem naš list. Od tega bode tudi zavisno, ali bode mogel vstrajati kot tednik in dodajati kaké priloge.

Rodoljubom, ki so doslej plačevali kak iztis več, da smo list oddajali nekaterim tudi brezplačno, priporočamo se i nadalje v isti namen. Znano je, da dijaška društva in naobraženci v pojedinih slučajih ne morejo plačevati listov, a „Slov. Svet“ pošiljamo mnogim dijaškim in drugim društvom brezplačno tudi med razne slovanske narode. Gmotna podpora v to svrhu čini mnogo dobrega, in tudi to, da se sedanji rod drugih Slovanov seznanja s Slovenci.

Stroški poštne in za kolek se nam pri tedniku povečajo za trikratno dosedanjo poštino; vsled tega smo morali naročnino povišati, toda v primeri z večimi stroški le neznatno. Dijaki, učitelji in učiteljice pa bodo plačevali skoro staro naročnino, in če se pomnože naročniki razmerno, jim pustimo popolnoma staro ceno.

„Slovanski Svet“ bode izhajal l. 1895. kot tednik v s a k p e t e k ter izide l. številka v dan 4. januarja.

„Slovanski Svet“ kot tednik stoji :

Za vse leto	5 gld. — kr.
„ pol leta	2 gld. 50 kr.
„ četrť leta	1 gld. 25 kr.

Za učitelje, učiteljice in dijake :

Za vse leto	4 gld.
„ pol leta	2 „
„ četrť leta	1 „

Zunaj granic Avstro-Ogerske stoji za vse leto 6 gld. 50 kr.

Obvezani smo, sprti poravnati stroške za list. Zato prosimo vljudno, da se pošilja naročnina naprej; kdor plačuje po četrťletju, naj vsaj tekom prvega meseca vsakega novega četrťletja pošlje dotični znesek. Pri starih naročnikih, ki so nam znani kot redni plačevalci, more ostati tudi poravnanje naročnine pri njih starem običaju.

Naročnina se pošilja upravništvu „Slov. Sveta“ v Trstu.

V l. št. 1895. naznanimo, kje se bode „Sl. Svet“ prodajal po tabakarnah v Trstu, Ljubljani, Gorici in še kod drugod.

Inserati se pošiljajo takisto na upravništvo.

Uredništvo in upravništvo „Slovanskega Sveta“.

Slovani leta 1894.

Obče gibanje in delovanje Slovanov je v tesni zvezi s politiko; ta provzročuje, da se tudi v kulturnem pogledu sučejo bolj ali manj svobodno. Veča politička

svoboda bi vstvarjala med Slovani večo mnogoterost v napravljjenih ali smerih, in bili bi tudi rezultati vsega delovanja ugodniši, in bil bi obči napredek veči. Zato je potrebno, da tudi letošnje razvijanje Slovanov spravljamo v najožo zvezo s političskimi silami, ki vplivajo na Slovane neposredno od znotraj, ali pa tudi od zunaj.

Rusija si je utrdila svojo politiko gledé na Evropo in Azijo; ona je hodila tudi letos po določenih potih. Največi in to tužni dogodek je bila smrt carja Mirotvorca, in ravno ob tej obči nezgodi so še posebe povsod opisovali značaj in pomen ruske svetovne politike. Naslednik carja Mirotvorca Nikolaj II. je v posebnem manifestu razglasil, da se hoče držati po očetu nakazanih mu napravljjenj in potij. A tudi Francija je jasno in glasno zasvedočila, koliko jej je do tega, da ostane z Rusijo i nadalje v dosedanji zvezi. Rusija je tudi letos storila velike korake na vse strani. Z Nemčijo in Avstro-Ogersko je za dobro desetletje sklenila trgovinske pogodbe, katere kažejo na vzajemne dobičke teh velesil; vrhu tega se je tudi političsko odnašanje zboljšalo med Avstro-Ogersko in Rusijo, in to zboljšanje utegne še posebe pospeševati važni akt trgovinske pogodbe.

Pokojni car Aleksander III. je po dolgem pogajanju ravno letos dosegel tudi formalno sporazumljenje s papežem Leonom XIII., vsled tega bi bilo dolžno odpasti vsaj pri pošteno mislečih Poljakih dosedanje izpodkopavanje in sumničenje Rusije.

Kakor poslednja leta, je tudi letos Rusija dokazala svetu, da je financijalno takó na trdnem, kakor malo katera država, in vsak korak finančnega ruskega ministerstva svedoči, da imajo države in velike finančne sile stalno in trdno zaupanje v rusko finančno položenje. Za velike množice sta ruska politika in ruski narod storila zopet mnogo. Osnovne šole i drugih vrst šole so se pomnožile, in sedaj se pripravljajo, da najprej v štirih gubernijah zasnujejo obče obvezni pouk začetnih šol. Kmetijstvu so zasnovali šol in drugih organizacij, da bi se razvijalo ugodno. Med železnicami so završili letos velik kos svetovno važne sibirské železne drage.

Nasproti tujim elementom, seosebno židovskemu, je vlada tudi letos dopolnjevala svoje načrte v brambo naravnega razvoja poštenega dela.

Bilo je tudi letos nekaj važnih razstav, seosebno v Petrogradu.

Ruska leposlovna in tudi znanstvena literatura se je nadalje prevajala v razne jezike zapadne Evrope, doma pa se je pomnožila za več tisoč izvornih del.

Mislitelj Lamauskij je nasproti Nemčiji in Avstro-Ogerski povdarjal, da gledé na rabljenje občega jezika za Slovane teh držav je možno sporazumljenje brez prelivanja krvi, torej mirnim potom. Rekel je, da mali slovanski narodi se bodo smatrali kot Slovani le tedaj, keđar bodo rabili ne nemški, ampak ruski kot svoj obči jezik. Najbrže s tem predpolaganjem prepušča isti učenjak

male slovanske narode svoji usodi in priporoča Rusiji, naj za naprej skrbi sama za se. Takó so dobili koncem tega leta iz Rusije ne-ruski Slovani snovi za zaresno premišljevanje.

Ruski Slovani se bodo nadalje razvijali samostalno in brez vsake sopolmoči drugih Slovanov; vprašanje pa je, ali bodo poslednji toliko močni in — modri, da bi si priborili potrebna uslovja za svobodno razvijanje narodne kulture.

Poljaki ruski, kakor omenjeno, so dobili vsled pogodbe med Rusijo in Vatikanom določila, po katerih morejo ščititi katoliško vero. Tudi poljskim škofom je Leon XIII. odločno priporočil, naj se ravnajo po teh določilih. Na druge strani more pa samo besnost, zlobnost in nevednost črniti Rusijo, kakor da bi prosledovala Poljake.

Poljaki so v Rusiji za vero skrivali *politiške* intrige, in le zaradi teh se je Rusija branila, kakor vsaka druga država. Proti *narodnosti* poljski se Rusija ni zgrešala; dokaz je to, da Rusija ni rusifikovala še *nobenega* Poljaka. Tisti unijati, ki so se povrnili k pravoslavju, pa so bili Rusi in *ne* Poljaki. V gmotnem pogledu pospešuje Rusija poljski narod, kakor Ruse same, in previdno postopanje proti Židovstvu je na korist sosebnost ruskim Poljakom.

V našem cesarstvu se godi Poljakom, kakor si morejo le želeti. Letos so pokazali še posebe svojo staro ljubezen do nemške židovsko-liberalne levice in do Madjarov. Tudi ko bi ne bilo koalicije, oni bi se vezali z Židi in liberalnimi Nemci.

Letos so bili zasnovali Levovsko razstavo; imenovala se je „deželna“, bila pa je namenoma in po vsem razvitku poljska. Galiske Ruse so pritaknili z jedne strani zaradi lepšega, z druge strani pa v zasmeh maloruskih sodeželanov. V goste na razstavo povabili so načelnike koalicije, torej nemške liberalce, pri katerih uže zastran formalnostij ni mogel izostati načelnik koalovanih konservativcev. Na razstavi so kadili drug drugemu. Potem so došli madjarski ministri. Na razstavi se je poljsko plemstvo od oduševljenja takó rekoč opijani, in je tudi ono neprikrito izustilo dejstvo, da Poljaki se nadejajo doseči poprejšnjo Poljsko. Ovacije na razne strani pa niso dali Bismarcku mirovati, in zaradi tega je ravno pred zbranimi Nemci s Poznanjskega ovajal poljske šoviniste, in to je toliko vplivalo na cesarja Viljema II, da je tudi on sam zažugal Poljakom. V resnici hočejo pruskim Poljakom vzeti zopet svobodo, da bi se njih otroci v materinščini poučevali krščanski nauk. Bismarck je torej provzročil, da so se vroče glave poljskega plemstva vsaj za hipno ohladile nekoliko. No, da bi se izpreobrnilo dejanski, tega pa od poljskih šovinstov ne pričakujejo trezni mislilci. Kakor so se Poljaki poljubljali na razstavi z židovsko-liberalnimi Nemci in madjarskimi ministri, takisto so mahali v delegaciji in v državnem zboru po Rusiji in vseh teh slovanskih zastopnikih, ki

zagovarjajo nasprotna načela in pobijajo gospodovalno poljsko, madjarsko in nemško-liberalno.

Poljaki so med Malorusi vstvarili in vzgojili takó zvane novo-eriste, in ti opravljajo sedaj posel poljskih politikov. Dosegli so ne le fonetiko v obče, ampak celó ministerske naredbe, da naj se rabi v šoli in pri sodiščih novi pokvarjeni pravopis. Isti poljski vpliv seza tudi v Bukovino. Takó je pri spletkah poljskih stara narodna stranka Malorusov v Galiciji in Bukovini onemogla ter trpi vsled prosledovanj in ovajanj. Poljakom pomaga v Galiciji in Bukovini židovski element, ki v poslednji deželi zastopa nemštvo na vstočni meji cesarstva. Malorusi so v Bukovini v prebližo analognih razmerah, kakor primorski Slovani nasproti Italijanom. V Galiciji pa se tudi sedanji unijatski mitropolit Sembratovič le preveč udaje poljski politiki. Takó trpé Malorusi v narodnem in verskem pogledu.

Ogerski Rusi trpé pa od madjarizatorske politike, katera jemlje tem unijatskim Rusom staroslovenski in njih jezik uže iz cerkve. Inteligencije je malo, in še ta se lovi za kruhom pri Madjarih. Le malo jih je, ki vstrajajo in se onemogli boré proti madjarskim naskokom.

V Bolgariji so letos s tiranskega sedeža spodili Stambulova, in to je sedaj na znotraj znaten korak na bolje. Svet je razvidel, kake zaščitnike je imela ta propalica, katerega so morali braniti z orožjem, da ga ni takoj na poti ali na domu usmrtil razjarjeni narod.

Tajiti so hoteli, kakor da bi ne bil Stambulov podkupoval tuje žurnalistike. Kdo je tak otrok, da bi pričakoval konkretnih razkritij? Saj tudi Bismarck ni povedal, zakaj porablja Welfski fond, Caprivi pa je konstatoval, zakaj ga ne bode rabil več. Židovske vplivne novine pa so znane dovolj, zaradi česa proslavljajo junake, kakoršen ostane Stambulov v novi bolgarski historiji. Na znotraj bode bolgarski narod gledal, kakó bi se rešil gmotne in moralne opasnosti. Tudi se krepi v mišljenju, da ima v Rusiji pravo oporo. Govor mislitelja Lamanskega našteva bolgarskemu narodu specialne vzroke, da bahanje s politiško samostalnostjo je samo sanjarstvo. Bolgarski narod je sam žilav v veliki večini preprostih kmetskih množic; nadarjen, kakor je, izprevidi morda vendar še do časa, kam ga hočejo zavesti zapadniki s pomočjo židovskega vpliva. Bolgari zasledé morda prej nego Srbi, da Židovstvo je v pionirski službi protislovanske politike, katerej s pomočjo ekonomiške zavisnosti pripravlja balkanske narode tudi v politiško zavisnost.

Med Srbi so Črnogorci na najboljem in se tudi pošteno vedejo vsled pravilnega in modrega vodstva kneza Nikole. Ta je tudi letos pospeševal šolstvo in kmetijski napredek. Na albanski meji so se ponavljale stare sitnosti, katere pa knez modro paralizuje brez posebnih opasnostij. Nikjer med Slovani ni take vzajemnosti nasproti Rusiji, kakor pri Črnogorcih; to se je vi-

delo tudi sedaj ob smrti velikega carja. Knez Nikola bode imel i nadalje v Rusiji izvestno tisto moralno podporo, kakor za carja Aleksandra III.

V srbski kraljevini je letos položnje še slabše, nego prejšnjih let. Intrigant Milan se je vrnil v deželo, katero je bil za dobro plačo obečal zapustiti za vedno. Prelomil je besedo, kakor mnogokrat poprej. Vsled Milanovih spletk je tudi kralj Aleksander I. le igrača v očetovih rokah; zrušil je ustavo, in to se je moglo zgoditi, ker je narod razdejan po strankah, ki se ne prepirajo toliko zaradi načelnih razlik, kolikor pa osebnih navskrižij. V finančnem pogledu je državica uže blizo bankrota, in domači denar uže nima skoro veljave. Posamični načelniki raznih strank so hudi zapadnjaki, ki prezirajo stare tradicije in teptajo svetinje narodne kulture. Židovstvo pri obči politiški gnjilavi ima stalno zlata leta. Da ne more narod napredovati kulturno, razume se samo po sebi. Dobro, da je preprosti narod v večini in raztresen po deželi, drugače bi se morali bati celó za ostanke slovanske kulture v Srbiji.

Avstro-ogerski Srbi so razdeljeni neposredno pod Oggersko, potem v Hrvatski in Slavoniji in v Dalmaciji. Na Oggerskem čutijo pritisk madjarski in se temu tudi upirajo. Na Hrvatskem držé z madjaronskimi Hrvati, v Dalmaciji pa z Italijani. Tu in tam tirajo protislovanško politiko; vzrok je v nespোরazumljenju s Hrvati. Da pa ne pride do tega, vzrok je v šovinizmu, in ta šovinizem ni samo pri Srbih, ampak tudi pri nekaterih vodjahl hrvatskega naroda. Srbi in Hrvati pa so takó občutljivi, da je težko govoriti o njih, da bi ne bili razžaljeni. Konstatovati pa je treba, da sedanje, trajajoče navskrižje silno škoduje politiškem in kulturnemu razvoju toliko Srbov, kolikor Hrvatov. Židovstvo pa se pri teh razporih masti seobno na Hrvatskem, v tem ko le preveč zanemarljane množice preprostega naroda propadajo gmotno in moralno. Vsled nespোরazumljenja med Hrvati in Srbi se tretji veseli tudi v Bosni in Hercegovini, in ta tretji sestaje iz madjarskih, nemško-naseljenskih in hebrejskih življev. Naposled pri takem položnju trpi tudi politiško stremljenje med Slovenci, in načelniki hrvatskih strank naj pazno gledajo, kakó se suče slovensko politikovanje nasproti hrvatskemu drž. pravu baš vsled nejedinstnosti med Hrvati samimi, potem pa med Hrvati in Srbi. Med Srbi je takih, ki ne vedó ceniti, kar imajo, med Hrvati pa takih, ki ne vedó uvaževati, česar nimajo. Slovanski kulturni program trpi vsled tega tu in tam.

Pri Čehoslovanih traja poprejšnje politiško položnje. Plemstvo se drží koalícije, Staročehi se niso izmodrili, njih težnje merijo na oslabljenje in uničenje Mladočehov. V kraljestvu je nepretržni boj med staročesko in mladočesko stranko. Vrhu tega vplivajo bolj in bolj realisti in med temi takozvani pokrokarji (naprednjaki). Realisti so marljivi v proučavanju tudi slovanskih kultur-

nih vprašanj, ali dobrega svedoštva jim ne daje to, da jih hvalijo poljski listi. Mladočehi imajo hudo položnje ne le nasproti drugim strankam, ampak tudi nasproti politiški kratkovidnosti, ki ne more presoditi, da dosledna opozicija pride kasno do ciljev, ravno, ker se jej je treba boriti za odločilne, ne pa vsakdanje nevažne vspehe. Če se dajo na to stran poučiti preproste množice, potem bodo mogli Mladočehi vstrajati kljubu mnogim nasprotujočim strankam. Mladočehi so bili tudi letos zaščitniki interesov svojega in drugih slovanskih narodov. Kritikovali so dosledno zunanjo in notranjo politiko; v delegaciji so jedini žrtvovali se s tem, da so presojali politiko, katero zagovarjajo Madjari, Poljaki in nemške stranke z Italijani vred. Moravski Čehi so se tudi približali Mladočehom in vsaj nekoliko postavili proti koalíciji. V Sileziji se probujajajo Čehoslovani, kakor poljski sodeležani.

V češkem kraljestvu in v Moravi so Čehoslovani letos priredili mnogo krajnih narodopisnih razstav kot priprav za občo narodopisno razstavo l. 1895. S tem delovanjem se je narod prek in prek probudil, da se zanima za svoje tradicije, delo svojih prednikov. Mladočeski listi vseh razlik so razpravljali letos posebe vprašanje o cirilometodijski cerkvi. Med temi, ki se ne vneumljejo za praktične izvode tega vprašanja, kaže se, da prezirajo mednarodno in politiško položnje zapadnih Slovanov, a tudi kulturni vpliv, ki ga ima ta ali ona cerkev na umetnost in etiško čustvovanje. No, Čehoslovani ne prenehajo razpravljati točke o cirilometodijski cerkvi, in tu se zopet vidi, da Staročehi zanemarljajo kulturna slovanska vprašanja.

V obči ekonomiji so bili med Čehoslovani na dnevnem redu seobno kmetijski interesi; tu se krepí uže posebna stranka. Drugače pa Čehi temeljito preišljuje vse stroke občega gospodarstva. Naposled so začeli nabirati povsod med narodom doneske za veliki narodni gospodarski zavod. Literatura se je vspešno razvijala tudi letos, in med Slovani znanstvena in leposlovna književnost se nikjer ne širi takó intenzivno, kakor med Čehoslovani. Njih mesečniki so vzori marljivega pisateljevanja. Novine pa imajo velike in majhne v središčih in okrajih tudi v taki obilici, kakor noben drug slovanski narod.

Slovaki so se letos celó zaradi cerkvene organizacije morali braniti naskokov od madjarske strani. Solidarnost svojo so pokazali potem z Romunci, ko so bili ti toženi zaradi znane spomenice; naposled so solidarno protestovali z Romunci in Srbi proti cerkvenim predlogam Wekerlejeve vlade. V Moravi so si zasnovali svojo srednjo šolo, doma pa nadalje nabirajo doneske za poseben gimnazij. V gmotnem si ne morejo pomagati, ker morajo le dajati, ne da bi se jim kaj vračalo. Sedaj jih hočejo celó siliti, da bi žrtvovali tudi oni doneskov za proslavljanje madjarskega Milleniuma. Otróke so jim tudi letos odtegovali ter med Slovaki samimi snovali ma

djarska tujčevalna društva. Sreča, da imajo dobre voditelje, kateri jih branijo z delom, ustno in pisмено besedo. Malo časopisov imajo, a ti so izborni. Za kulturne potrebe pošiljali so darov tudi letos Slovaki iz Amerike, kjer imajo dobro organizacijo tudi v narodnem pogledu.

Pri Slovencih je ostala stara politika, katera se kaže tudi v sedanji državnozborni koaliciji. Dva tabora doma sta dovedla do dveh taborov tudi v drž. zboru, kjer je nekoliko poslancev zunaj koalicije, v tem ko so povdarjali drugi še te dni, da ostanejo i nadalje v njej. Na Kranjskem, kjer dobiva razpor največo podporo, krepí se vsled tega tudi poprejšnji nemški vpliv. Protislovanska konservativna stranka je snovala društva in različne katoliške shode; delovala je tudi letos na preproste množice kmetskega, naposled tudi delavskega stanu. Narodna stranka na Kranjskem začela se je organizovati še le sedaj, po završenem shodu zaupnih množ, in bode imela obilo posla, da dohiti po občepolitiškem vplivu podpirano protislovansko stranko. Po drugih pokrajinah imajo Slovenci specialne organizacije, vsled katerih prirejajo razne shode. Sosebno koroški Slovenci so bili letos marljivi.

V državnem zboru so pa sosebno mladočeški zastopniki podpirali slovenske težnje; poslednje so se sukale okolo malenkostij, a še zaradi tega je bil poslednje mesece tak šum, da je zvedela vsa Evropa za narodič z imenom slovenskega naroda. Koncec leta se nahajajo Slovenci v najhujših bojih za drobtine, ki so vključene v njih občem narodnem pravu. Iz tega se umeva tudi pri njih, da ne morejo posebe in mirno misliti na literarno in drugo kulturno razvijanje. V gmotnem je treba povdarjati, da so le svoje posojilnice množili in pospeševali tudi letos. Zasnutki drugih vrst pripadajo bodočnosti.

Lužiski Srbi imajo vsaj toliko svobode, da morejo shajati se in krepiti se po raznih društvih. Po dobro uredovanih časopisih, po literaturni Matici in knjigah rodoljubnih pisateljev dobivajo za majhne zneske pa duševne hrane. Letos so lepe zneske nabrali za svoj Narodni dom, ne da bi se jih posebe spomnili drugi Slovani. Zaslužni dejatelji in pisatelji bodré narod, da ne obupuje nad seboj sredi mogočnih vplivov nemške kulture.

* * *

Nekoliko politiške solidarnosti so dejanski kazali letos avstro-ogerski Slovani. Pri moralni podpori Slovakov, ki jo izkazujejo Romuncem ogerske korone, je treba omeniti, da tudi slovaške in romunske ženske se spodbujajo med seboj. Cerkvene predloge, obrnene tudi proti nemadžarskim narodnostim, so, kakor rečeno, združile Slovake, Srbe in Romunce za skupni protest.

V cislitavski polovini cesarstva so razun Poljakov sosebno Mladočehi podpirali zastopnike drugih Slovanov; nasprotno pa niso Mladočehi dobili vselej jednakega povračila. Vidi se v resnici, da Mladočehi so v drugačni opoziciji, nego večina drugih slovanskih poslancev. V

tem so tudi vzroki, da ne morejo vspevati dovolj ne Mladočehi, ne drugi slovanski klubi. Stališče pravilno pa imajo le ti, ki so dejanski in formalno v zvezi z mladočeško opozicijo.

Tudi letos ni prišlo do kakega slovanskega shoda avstro-ogerskih Slovanov. Vsled tega se tudi ni pretresal nikak program, ki naj bi vezal vse Slovane našega cesarstva. Mladočehi, kakor Staročehi, so na shodih povdarjali poleg historiškega drž. prava tudi narodno enakopravnost; pozabili pa so oboji naglašati potrebo, da bi se izvrševala analogna prava tudi drugih slovanskih narodov, in še to so prezrli poštovati, v kakem razmerju naj bi bila taktika pri doseganju hist. drž. prava in narodne enakopravnosti za Čehoslovane, in niso niti popraševali, ali naj Čehoslovani sami ali pa z drugimi slovanskimi narodi dosežajo ta svoja odločilna prava. Jednako so ostali Hrvatje pri specialno svojem programu in so pri tem poštivali le še Slovence. Programa za skupno postopanje z drugimi Slovani monarhije niso proglasili ne Čehi ne Hrvatje, in to je velik nedostatek, ne gledé na to, da stara maloruska stranka nima sedaj zastopnikov, ki bi tudi hist. drž. pravo maloruskega naroda spravila na dnevni red in s tem v družbo s programi Čehov in Hrvatov. Drugače je pa separatizem kriv, da si avstro-ogerski Slovani tudi letos niso vstvarili skupnega programa v doseganje narodne enakopravnosti. Borili so se nekoliko skupno za to pravo, ali brez skupno zasnovanega načrta.

Ko je uvedel biskup Senjski, sedanji Zagrebski arhiepiskop Posilović, novi glagoljski misal, razradostili so se vsi zapadni Slovani nad tem dogodkom. S tem so razkrili, da se ne protivijo, kakor latinizatorji, slovanskemu bogoslužju.

Med Čehoslovani in Slovenci, kakor med Hrvati, se širi mišljenje o potrebi cirilometodijske cerkve. Vsled tega tudi uže ob raznih prilikah razpravljajo to vprašanje, med Čehoslovani najbolj.

Ko je papež Leon XIII. razglasil okrožnico vsem vladarjem in narodom, uvaževali so Slovani pomen vabila, ki se obrača sosebno k Slovanom. Takoj so opozorili zapadni Slovani na latinizatorje, ki delujejo v njih sredi v smislu velikonemške politike, torej proti stremljenju velikega papeža. Kazali so na to, da latinizatorji uničujejo dobre namene Leona XIII. in izpodkupujejo, prvič, cirilometodijsko cerkev med sedanjimi unijati in, drugič, pomagajo tuji politiki, da bi zapadni Slovani ne povrnili se k cirilometodijski cerkvi v uniji z Rimom. Ker vidijo vstočni Slovani, da so latinizatorji sovražniki celó unijatske cerkve, sodijo, da bi jo izpodkopovali tudi pri njih, ko bi stopili v unijo. Namero velikega dogodka omenjene letošnje okrožnice papeževe paralizirajo med zapadnimi Slovani po takem sosebno latinizatorski pomočniki zapadne politike. Pri tem tužnem dejstvu, tudi ne pomaga mnogo, da je papež Leon XIII. sedaj, v

konec leta, razglasil posebno ustavo ali „konstitucijo vstočnih cerkvâ“, v kateri strogo zaščišča vstočne obrede in vernike, ki so v cerkvah teh obredov. Latinizatorji bodo morali še le dokazati, da so se izpreobrnil v smislu velikih namer modrega Leona XIII., potem še le dobi stremljenje papežev zaupanje vstočnih Slovanov in spodbujenje med zapadnimi Slovani.

Med drugimi narodi se je razvil v veliki meri antisemitizem. Med Slovani po vrednosti ocenjuje doslej židovsko vprašanje jedino ruska vlada, omejuje pa se nato, da bi Židje držali se tistih zakonov, ki veljajo za ostale ruske državljane. Med Slovani zapadnimi in južnimi deluje židovsko novinstvo stalno in dosledno proti političkim in narodnim interesom teh Slovanov, in to tudi tam, kjer zagovarja njih samostalnost. Židovsko novinstvo je še najbolj barbarsko proti Slovanom; vrhu tega razjeda gmotno stanje držav in narodov tudi slovanskih, in vendar se slovanski narodi ne stavljajo v bran ne kot separatisti, ne v skupnosti.

Literaturna vzajemnost se je letos med Slovani kazala seosebno pri prevajanju slovanskih del na razna pisana narečja slovanska. Prevajali pa so, — tudi tu razun Poljakov, — seosebno velike umotvore ruskih avtorjev. Učenje ruskega jezika je napredovalo, in v Bolgariji in Srbiji, kakor v Črni Gori vsaj po šolah ne zanemarjajo učenja ruščine. Med avstro-ogerskimi Slovani je pa vsaj v drž. zboru dr. Kramar priporočal uvedenje ruščine uže zaradi trgovinskih interesov.

Slovanska umetnost, seosebno na glasbenem polju, je prodirala med Slovani in tujimi narodi. Vsled tega, da so začeli Nemci poštovati češko in rusko glasbo, začeli so se oduševljati tudi drugi Slovani za isto glasbo. Dela češkega skladatelja Smetane so takó prišla seosebno letos na oder tudi slovanskih gledališč.

Druge kulturne vezi imajo pa še vedno mnogo nasprotnikov celó med razsvetljenimi Slovani. Politiški separatizem jih zavaja, da ostajajo omejeni separatisti tudi v literaturi in v obče v kulturnih stremljenjih. Politiško obzorje pa se jasni, in s tem napreduje tudi stremljenje k poštovanju pravih kulturnih vezij. Lamanskij je v konec leta namignil, v čem naj hodijo slovanski narodi sami, v čem naj se opečejo in streznejo, a tudi, v čem naj iščejo skupnih vezij. Naj bi lekcija velikega ruskega mislilca rodila obilo sadu leta 1895!

Slovenci leta 1894.

Največ svojih močij so Slovenci tudi letos potrebovali in porabili v političkih bojih nasproti sistemu in pred jednim letom vstvarjeni koaliciji, proti starim nacionalnim nasprotnikom nemške in italijanske narodnosti in, kar je najtužniše, zlasti na Kranjskem, tudi v prepirih sami med seboj.

Prav za prav ste samo na Kranjskem dve stranki v narodu; prava narodna stranka je popolnoma nezavisna, v tem ko druga, konservativna, se dá voditi pod protislovenskim in protislovanskim vplivom. Narodna stranka napreduje ali nazaduje po zmožnosti razuma svojih vodij, v tem ko sledi konservativna stranka tudi proti svojemu spoznanju nakazom in ukazom neslovanskih činiteljev. Le vsled te razlike je možno umeti delovanje latinizatorske stranke, ki se veže na Kranjskem z nacionalno-nasprotno nemško stranko, v državnem zboru pa s protislovansko koalicijo, v kateri, kakor je te dni priznal sam minister pl. Plener, je polno protislovij in nasprotij. Kolikor vpliva kranjska nenarodna stranka na druge slovenske pokrajine, provzročuje, da se tu pa tam tudi ob mejah vstvarjajo pristaši latinizatorske stranke. Sosebno z novinami skuša poslednja tudi ob mejah razdirati, kar z velikimi težavami snuje in zida narodna stranka. Protislovanska stranka razpravlja gledé na čas popolnoma neumestna vprašanja in s tem odganja seosebno svečeništvo in preproste množice od potrebnega in nujnega narodnega dela. Vrhu tega porablja tuje, Slovanom sovražne viře ali knjige, z namero, da bi črnila Slovanstvo v obče, ruski narod in njeno vlado pa posebe. Kar ponuja ta stranka po svojih glasilih in spisih o Slovanstvu, je čez vso mero ne le lehkomišelnost, ampak frivolnost. Minister gr. Schönborn je proti koncu leta izjavil se v drž. zboru, da imuniteto imajo le taki govori zastopnikov, ki se sporočajo pravilno, objektivno; drugače zaslužijo, da se eventualno zaplenijo. Načelniki latinizatorske stranke in njeni pomočniki pa dan na dan na Slovenskem trgajo stavke iz spisov narodne stranke ali iz spisov knjig tujcev ali ostalih Slovanov, presukavajo njih smisel in falzifikujejo celó tekste domačih narodnih listov. Nad takim frivolnim postopanjem literarnih zločincev latinizatorske stranke ni poklicano čuvati oko tiskovnega nadzorstva, narodna stranka pa nima volje in tudi ne časa, da bi zasledovala take literarne in novinske glavne pregrehe; vsled tega se vriva krivo mišljenje v velik del slovenskega naroda o narodnih potrebah samih, potem pa o Slovanstvu in slovanskih strankah. Ta del naroda, ki je pod vplivom latinizatorske stranke, sodi n. pr. o Rusiji ravno takó, kakor jo opisuje podkupljeno in monopolizatorsko židovsko novinstvo.

Kar se dostaje pa Mladočehov, je doseglo frivolno pisano novinstvo latinizatorske stranke toliko, da niti večina narodne stranke nima poguma, da bi slovenskim nekoalovanim poslancem priporočala pravo formalno zvezo z Mladočehi v državnem zboru. Svedok temu ostane shod zaupnih mož z dne 29. novembra t. l. v Ljubljani.

Mi moramo povdarjati ta konneks, da izprevidijo tudi drugi Slovani, kaki neobičajni vzroki vplivajo na narodno stranko in slovansko čustvujoči del sloven. naroda. Kedar koli pa se pozivljajo frivolni novinarji latinizatorske stranke, naj se opravičijo, tedaj vselej požrejo najhujša očitavanja z molčanjem, in kedar se jim stavijo vprašanja, naj odgovoré, zakaj ne razpravljajo zares nujnih in slovanskih točec, ki imajo namen, da bi se utrdil kulturno tudi slovanski narod, ostanejo vedno dolžni dotične odgovore. Kedar se jim dokaže, da kot privilegovani katoliki nasprotujejo s svojim delovanjem nameram samega papeža Leona XIII., tudi tedaj lepo vse zamolcé.

S takó stranko je potem toliko teže kaj opraviti, ko se zaveda, da s terorizmom spravlja pod svoj vpliv

nizo duhovščino, z druge strani pa še ne zavestne kmečke in delavske množice. Svečenik Koblar je letos na omenjenem shodu povdarjal, da pozna tudi on kranjsko svečeništvo, da njegova večina čuti narodno in je specijalno proti koaliciji, in vendar se ne more ista večina upreti resničnemu terorizmu. Dejanski je začela ista protislovenska stranka vabiti k sebi tudi delavce, sosebno po mestih. Na kmetih, misli si, je množice uže takó spravila v svoj tabor.

Narodna stranka ni izprevidela do časa opasnosti takega, po načrtih zasnovanega delovanja; na kmetih je zamudila zasnovati primerna društva in po teh društvih prirepati shode. Še le na shodu zaupnih môž se je zavezala, da bode poravnavala, kar je zanemarila. Iz tega pa morejo soditi tudi drugi Slovani, v kako neugodnem položaju so Slovenci tudi letos delovali sami med seboj.

Latinizatorska stranka je največ kriva, da so tudi narodni zastopniki ostali separatisti v državnem zboru, dasi so se ločili od tovarišev, ki delujejo in hočejo še nadalje delovati v smislu protislovenske stranke. Začetkom tega leta so narodni zastopniki hvallili razdeljenje svoje skupine v koalovane in nekoalovane poslance, in takoj so nekatere narodne novine sprejele to modrost za svojo. Še le sedaj, proti koncu leta, specijalno na shodu zaupnih môž, so isti narodni zastopniki sami obsodili svojo, ob novem letu razglašeno politiško modrost ter obsodili koalovane pristase latinizatorske stranke tudi s stališča protislovenskega sistema, ki se vzdržuje s pomočjo koalicije. Sredi decembra t. l. pa je nasprotje med narodnimi državnimi poslanci in slovenskimi koalovanci priklopelo do vrhunca, ko se je kanonik Klun postavil po robu dru. Ferjančiču, zatrdivši, da on ostane še dalje v koaliciji, katero je pohvalil posebe. Klun in tovariši hočejo po takem tudi nadalje vstrajati v koaliciji in so s tem naznanili, da oni so se javno odrekli ne le Slovanstvu, ampak tudi sedanjemu separatizmu slovenskih narodnih zastopnikov.

Z novim letom 1895. je torej napovedan še resolutniši boj med obema strankama na Slovenskem, specijalno na Kranjskem; pretrgana je vsaka nit, vzeta je nadeja sprave, in tu je možna jedino le zmaga na jedni ali na drugi strani.

Svečeništvo pa ni prodano, in ono tudi ne hrepeni po viših službah in naslovih posvetnjakov. Miter tudi ni na razpolaganje, da bi stremili k njim, in ostajajo le župnije kot cilj velike večine svečeništva; če bode isto v vkupnosti ločilo in dalo ločiti duhovske dolžnosti od državljanskih in narodnih, in če bode požrtvovalno in pogumno, vendar dobi in mora dobiti, po svojem zasluženju, tudi časti župništva in bode vrhu tega moglo vestno opravljati tudi posel, za kakoršen se je žrtvoval tisti Vodnik, ki ima spomenik postavljen pred škofijsko palačo v Ljubljani. Narodni stranki pa je takó ali takó naložena dolžnost, da začne od kraja do kraja snovati društva ter na shodih in po novinah pojašnjevati to, kar je narodnega in cesarjevega in Božjega. S takim delovanjem, ki se mora raztezati tudi na delavce po naših mestih in trgih, užene polagoma nekoliko razposajeno počenjanje protislovenske stranke. S tem pridobi zopet pogum tudi narodno svečeništvo, katero je sedaj vezano. Drugače ne bode bolje, ampak še vedno huje.

Nadeja za boljše pa je vendar tudi vsled tega, da ob periferiji je narod leto za letom v stalnih bojih politiških in sedaj tudi za gmotni obstanek kmetov in delavcev. Množicam je treba dokazovati, kar je resnično,

to pa je dejstvo, da kmet in delavec ostane zvest Bogu in cesarju, ako ostane veren tudi svoji narodnosti.

Slovenski narod v politiki nima posebnih let, da bi ista se razlikovala po politiškem položaju.

Politiške razmere so trajno jednake, in le delo je včasih intenzivniše. Na Koroškem, Štirskem in Primorskem ni uslovij za tiste pogubne potrate, s katerimi hoče latinizatorska stranka motiti preproste množice; to je dovoljeno ponajveč nekaterim kratkovidnim slugam latinizatorskih načelnikov. Drugače je parod obmejnih pokrajin sicer na različnih stopinjah razvitja narodne zavesti, bistveno pa je jedin in v jednem in istem narodnem taboru. Shodov in zborov bodisi, da so jih priredili poslanci, ali pa politiška pokrajinska društva, bilo je letos več v vsaki pokrajini periferije. Narodnim zastopnikom je narod ob takih prilikah izkazoval svojo ljubezen in hvaležnost. V državnem zboru so po svoje mnogi poslanci stavljali različne interpelacije, in med temi jih je tudi letos največ od primorskih poslancev, med katerimi stalno nadkriljuje vse druge Vjekoslav Spinčič. Pri interpelacijah so slovenski in hrvatsko-slovenski zastopniki dobivali vedno potrebne pomoči od dalmatinskih hrv. poslancev, Mladočehov in tu pa tam tudi od nemških krščanskih socijalistov.

Po deželnih zborih zunaj Kranjske so nemške in ital. večine postopale brezozirno in so v novo zasvedočile, da po takih deželnih avtonomijah ne morejo Slovenci iskati svojih prav. Tudi za pravičnije volilne rede ni tu nikake nadeje. Vse to je znano in je bilo specijalno označeno nekoliko tudi v državnem zboru.

Drugo nepolitiško delovanje je bilo na Slovenskem letos omejeno na nekoliko gospodarskih društev in zavodov, na zbiranje doneskov za društvo sv. Cirila in Metoda in še nekaj drugih, n. pr. dijaških potreb. Posebni načrti se niso zvršili; na shodu zaupnih môž jih je dobila narodna stranka nekaj, da premišljuje o njih izvršenju, in takó utegne leto 1895. ugodniše postati v slovenski ekonomiji. Umetnost napreduje sedaj na glasbenem polju, ker se utrjuje Ljubljansko slovensko gledališče; to pridobiva boljše igralne sile in tudi boljše, slovenskemu duhu bolj odgovarjajoče igre. Jedino v petju niso Slovenci separatisti, ker, dasi po nanašanju naključij, pojejo po raznih in dobrih pevskih društvih brez razlike melodije in tekste raznih slovanskih narodov. Za liriko imajo posebno žilo tudi kot pesniki in skromni skladatelji. Sosebno v dveh leposlovnih listih se kupičijo razne liriške pesmi. To se je ponavljalo tudi letos. Jednako se zbira vse novo leposlovje v „Ljub. Zvonu“ in „Dom in Svetu“. Preprostemu narodu je dala mnogo zabavnega čtiva „Družba sv. Mohora“; nekaj prispevajo tudi zvezki „Družbe sv. Cirila in Metoda“. Na znanstvenem polju se pisatelji zbirajo ponajveč okolo „Matice Slovenske“, katera podari narodu letos prvi del slovenske literaturne zgodovine, katero je spisal prof. dr. K. Glaser. Potem marljivo delujejo slovenska „Izvestja“ kranjskega muzeja Rudolfinuma, v katerih so prispevki dobrih slovenskih historičskih raziskovalcev. Wolfow „Slovensko-nemški slovar“, ki ga je uredil prof. M. Pletersnik, bliža se koncu tiska, in se ponuja s tem znamenito delo tudi za druge Slované. Pravna terminologija je izšla v posebni knjigi. V ostalem so pomnožili slovenski profesorji in učitelji šolsko slovstvo, med katerim je tudi knjiga s poukom in tekstom staroslovensčine; spisal je to delo prof. dr. Sket.

Znanstva ne morejo Slovenci izročati občinstvu v posebnih knjigah na svojo roko, ker ni dovolj pokupovalcev zato. Za posebne stroke umetnosti tudi ni ugodnih tal; kar se vstvari, je izjema in se omejuje na potrebe božjih hramov. Tu pa so pretrgane tradicije za slovanski slog. Gledé na slikarstvo, kiparstvo in tudi stavbarstvo, potem na umetno obrt raznih vrst, utegne tudi na Slovence vplivati obča narodopisna češkoslovenska razstava l. 1895, katero priporočamo uže sedaj v tej sestavi, da bi jo slovenska inteligencija vseh vrst obiskala v obilnem številu; kajti najde na njej to, čemur se bode čudil izobraženi svet vseh civilizovanih narodov.

Slovenci nimajo znatnih ostankov iz umetnosti in umetne obrti iz prošlosti; ali še te ostanke najbolj le tujci zbirajo in konečno uredé. To je žalostno sedaj, ko imajo Slovenci vendar uže mnogo, tudi na visokih šolah naobrazanih sil. Kopica profesorjev je delavnih in črez mero marljivih; drugi pa ne kažejo plodov, za katera so sposobni. Še takó zvano narodno blago se izgublja, odkar je prenehal prof. Trdina priobčevati narodne pravljice in druge oblike naših tradicij. Srbi in Hrvati so najbogatejši v narodnem blagu; nabrali so ga uže cele sklade knjig, in vendar ne prenehajo nadaljevati istega dela. Tudi na to stran bi bila dolžna vsaj „Matica Slovenska“ skrbeti, da ne izgubimo še tega, kar je pod tujim, nad tisoč let starim vplivom ohranil preprosti narod v gorskih zakotjih.

Iz naših uvodnih pojasnil je umevno naposled tudi to, da se je dejanski zanemarjal slovanski kulturni program. O cirilometodijski cerkvi niso listi dovolj poročali niti tam, kjer se je nepresiljeno ponujala prilika. Drugače konstatujemo iz svoje skušnje, da se množe ti ki znajo pisati v cirilici. Tu pa tam se učé tudi slovanskih jezikov in z njih pomočjo slovanskih historij. Obzorje v smislu slovanske kulture se polagoma širi, toda le pri pojedincih, ker po učnih zavodih je slovanska kultura nepoznana točka in služi po največ v strašilo, da bi tudi pojedinci ne zvedeli za njo. Mladina, kolikor je pod vodstvom latinizatorjev, ne more dobiti prave spodbuje za proučevanje slovanske zgodovine.

Na učiliščih samih se ne poučuje v slovanskem pravu in slovanskih zgodovinah; tu so dijaki prepuščeni naključju, da, došed-i od raznih slovanskih plemen, vzbujajo drug drugega. Slovenska učeča se mladina nima zunaj šole nikake sistematiške vzgoje ne za srce, ne za razum; nje usoda je jednaka, kakor pri drugih neruskih Slovanih. Tu je potreba korenitih popravkov, in dotlej moramo društvenemu življenju prepisovati posebno važnost. Od pravilnega društvenega življenja tudi med dijaštvom je seosebno zavisno, da se tudi narodno življenje doma bode razvijalo povoljnije.

Priznati smo dolžni, da Slovenci so skupno mnogo storili in žrtvovali za svoj napredek sedaj zvršujočega su leta; srca so voljna, le zavisnost in strah mnogim veže roke. Ženstvo je dajalo tudi letos na mnogih krajih lep zgled marljivosti in požrtvovalnosti. Mnogi rodoljubi na tihem delujejo, in res ne zve levice, kar stori desnica. V resnici je rodoljubom potreba velikega zatajevanja, ker se takó spravimo narod k boljemu in naprej. Prek in prek nam je potreba želeti, da bi za Slovence leto 1895. prišla ugodniša doba vsaj tam, kjer je mnogo ali pa vse zavisno od njih samih!

Čija je budućnost u Istri?

Jedna trećina Talijana, dvie trećine Hrvata i Slovenaca. To možda nije sasma točno. Ali svakako stoji, da Hrvati sa Slovincima imaju ogromnu većinu. *Multi-tudo vincit*; to je istina, kada „udari se junak na junaka, udari se pamet na pametcu.“ Do sada protivnici naši bijahu pred nama i nad nama. Tko toga neće da prizna, on i samomu sebi i narodu baca prah u oči.

Kakova će biti budućnost? Sadašnjost bolja je od prošlosti. Budućnost bit će bolja od sadašnjosti — ako stvari ne krenu na gore. Na gore? Tà mi napredujemo... I protivnici naši napreduju. *Pitanje jest: tko napreduje više?*

Prije nego li odgovorim na to pitanje, opetujem, što sam rekao malo prije: do sada protivnici naši bijahu pred nama i nad nama. To bijahu ne samo znanjem i lukavošću, nego i bogatstvom, imanjem. A što li će kmet prema caru, sluga prema gospodinu, rob prema gospodaru? Osim toga, jedan mudrac više znađe nego sto neukih glava. — Da li će protivnici naši i od sada biti pred nama i nad nama? *Pitanje jest: tko napreduje više?*

Talijani imaju talijansku gimnaziju u Kopru. Osim toga imaju talijansku gimnaziju u Trstu. U Trstu imaju i talijansku realku, talijansku trgovačko-pomorsku akademiju, talijansku višu školu za trgovinu i obrtnost. *Mi od svega toga ne imamo ništa*

Talijani u Kopru imaju talijanski konvikt, iz kojega svake godine desetak talijanskih, talijanski odgojenih mladića predje u sjemenište, iz kojega, opet, do dvie-tri godine stupe na bojište. *Gdje je hrvatski konvikt?* Ne, ima ga! Dobrilina volja nije se izpunila. Konvikt, što ga je zasnovao veliki biskup, jest na tršćanskom griču, a mladići, koji u njem spavaju i jedu, polaze njemačku gimnaziju.

Talijanski djaci, i na gimnaziji i na sveučilištu, uživaju od svoje stranke mnogo podpore. Kakve podpore imaju naši djaci? „Bratovščina hrvatskih ljudi u Istri“ krasno je društvo, koje ne možemo nego hvaliti. Nu ne možemo ino, već moramo da izrečemo nešto, što bi društvu bilo u veliku korist. Po našem mišljenju imalo bi se ustanoviti: *tko od Bratovščine dobije kakovu podporu, ima se obvezati, da će vratiti, čin uzomgne, barem koliko je dobio, plaćajući n. pr. dea, tri forinta, pet, šest forinti na mjesec (ne na godinu).* Da se je to ustanovilo odmah na početku, moglo bi se sada št. sveučilištnoj gospodi davati i štogod više od 20 for. na godinu. — Krasna je podpora, kojom je gosp. Gorup udario našu mladež. Šteta što i drugi nisu krenuli istim ili sličnim pravcem. Pokojni je biskup Feretić ostavio 50.000 for. za hrvatsku gimnaziju u Krku. Kada će biti u Krku hrvatska gimnazija? Kada bude, t. j. ako kada bude, hoće li, u obće, moći potrebam hrvatskoga naroda u Istri da odgovara? Nama se naime čini, da ni položaj Krka ni je zgodan prema Istri, ni kakvoća grada prema odgoju gimnazijske mladeži. Koliko će po tom, koristiti Feretićeve glavnicu prinesti borećim se istarskim Hrvatom?

Sabiranje novca za Starčevićev dom, za dom stranke prava i t. d. jasno je dokazalo da se u nas mnogo može prinostima naroda. Istim je načinom dokazano, da bi se prinostima naroda moglo oživotvoriti, što možda ne bi bilo ljepše, ali je potrbnije od napomenutih domova: hrvatski konvikt za hrvatske gimnazijalce. *Gdje? U Pulu. U Pulu, velimo, prvo, s toga, što u Istri*

drugdje neima gimnazije (osim talijanske u Kopru). No i da ima drugdje gimnazija, ipak bismo izabrali Pul, jer u tom gradu ne vladaju zgoljni Talijani, kao što vladaju u drugih istarskih gradićih na zapadnoj obali), nego ima među njima i množ Niemaca i — *liep broj naših junaka*. Zgodan je Pul i s toga, što je najveći grad istarski (ali, opet nije prevelik, kao n. pr. Trst). No ne samo veličinom i brojem stanovnika, nego i kakvoćom (i grada i stanovnika) ima Pul prednost pred drugim gradovi Istre. Tako je sada. A kada bude u Pulu i zemaljski sabor (koji je sada u Poreču) i zemaljsko sudište (koje sada u Rovinju): onda će biti još bolje.

Non scholae, sed vitae discimus. Šta će društvu i narodu onaj, koji znade na izust i Homera i Vergilija i Dantea? onaj, koji si je zapamtio, u koliko se je sati Sokrat rodio, u koliko je sati i minuta Cezar pustio dušu? onaj, koji je kadar logaritima izračunati točno i najtočnije, koliko ima na nebeskom svodu zvijezda? što će, ako ne zna živjeti društvu i domovini? Da, ali konviktorci treba da žive u konviktu, ne u društvu... Ne! velju vam ja, konviktorci ne smiju biti zatvoreni, jer nisu krivi ni zločina, ni prekršaja; u konviktu imaju spavati, jesti i učiti — u ostalom imaju biti slobodni, kao što su slobodni oni, koji ne žive u konviktu. Da, ali tko će ih nadzirati? Strah, da se ih ne pošalje, odakle su došli — još više ljubav do dužnosti i pohvala. Mi bismo bili zato i onda, kada bi taj konvikt bio pripravica za sjemenište; još više smo zato, jer bi hrvatski konvikt u Pulu imao biti: pripravica i za sjemenište, i za sveučilište, i za druge visoke škole, i za nikoje visoke škole (budući nam treba i ljudi, koji nisu učili na univerzi). Imajući pred očima sve, što smo rekli, (a imamo još mnogo, mnogo da rečemo), scienimo da imamo pravo i glede grada, što smo ga izabrali, i glede statuta, što ih predlažemo.

Gdje je glavica? O tome smo već govorili. Ovdje nam je dodati: da se stvar uredi, kako treba, za svakoga bi djaka bilo najviše 15 for. troška na mjesec, možda manje, nipošto više. Oni djaci, koji mogu, pla-

ćali bi toliko; oni, koji ne mogu toliko, manje ili ništa. Mjesto novaca nek bi se primalo vino, repa, žito itd. Konvikt ne treba da ima svoju zgradu (to su, u ostalom samo naše privatne misli o stvari, dočim bi trebalo, da je prouče strukovnjaci.) —

Narodnjaci, pravi narodnjaci, t. j. oni, kojim je borba za narod slast, život, znadem, kazat će: Ideja je dobra — ali, ali mi hoćemo hrvatsku gimnaziju u Pazinu. Na to imam da odgovorim: gimnazije u Pazinu nije; možda je i neće nikada biti, ili će biti Bog zna kada; *no i da jest u Pazinu, bili bi zato, da se prenese, s napomenutih prije razloga, u Pul* (Ako je Trst prevelik, Pazin je premalen).

Pul, Pul, sve u Pulu! A u Pazin ništa? Da Pazin opet živne, treba, prvo, nastojati, da mu se povrate vojnici, štono su ga ostavili prije nekoliko godina; drugo, da se hrvatsko učiteljište iz Kopra, gdje mu ni položaj zgodan ni okolnosti nisu prijatne prenese u to središte, srdce Istre. Učitelji pučkih škola, čim su u manjem gradu odgojeni, tim je bolje. Zašto? To oni sami znadu najbolje. —

Testamenta pokojnoga Dobrile ne poznajem. Ali mi je netko kazao, da nije u njemu rečeno, u kojem gradu ima biti konvikt. Ako je tako, onda bi onaj, koji je imao pravo izabrati Trst, imao i pravo, da iza Trsta izabere Pul, t. j. da prenese konvikt iz Trsta u Pul. Je li tako ili nije? Ako jest, zašto nije već prenešen? Možda bi isto stablo u drugoj zemlji cvalo i rodilo bujnije i obilnije. U Pulu bi se hrvatski djaci učili možda i — hrvatski.

No nije tu mjesto pisati humoreske i kritike. Da se *trščanski konvikt*, koji *po volji velikoga biskupa ima biti hrvatski*, prenese iz Trsta u Pul te da ga narod podupire istimi prinosi, kojimi bi se mogao udariti temelj novu konviktu (v. prvi dio): onda bi u njemu imalo mjesta 100—150 naših sokolića! Možda bi i više (radeci onako, kako smo razložili prije). 100—150 hrvatskih gimnazijalaca u Pulu: ne bismo li onda imali pravo zahtijevati i hrvatsku gimnaziju u Pulu?

Dr. Tr.

Samo napried.

Neka urla otuja,
Nek se ori grom!
Borit nam se odlučno
Za hrvatski dom!

Samo napried junački,
Dušmanin će past,
Vratit će se Hrvatskoj
Njena davna vlast!

Nametnike, kada mi
Stjeramo u biegl,
Razvit ćemo ponosni
Naš hrvatski stiegl!

R. Katalinić-Jeretov.

Da sam jadan slavulj-ptica.

Da sam jadan slavulj ptica,
Zapjevô bih tako,
Da bih morô pjesmom ganut
Srce svako.

Zapjevô bih ponajprije
Mome milom rodu,
Da ga ganem, da se bori
Za slobodu.

Da sam jadan slavulj-ptica,
Zapjevô bih tako,
Da bih morô pjesmom ganut
Srce svako.

Zapjevo bih tada gromko
Rodu Slavenskomu:
Eda ruku pruži bratac
Bratu svomu.

Da sam jadan slavulj ptica,
Zapjevô bih tako,
Da bih morô pjesmom ganut
Srce svako.

Zapjevô bih tada krasno
Milom zlatu svomu,
Da ga ganem, da se smili
Srcu momu.

M. Crkvenac.

Iz S. Gregorčičevih poezij.

8.

Črni trn.

Oj vije steza v hrib se strm,
Oj steza kamenita;
Ob nji pri grmu raste grm
In mnog se že razcvita.

Oj črni trn, oj črni trn
Ob gorski stezi strmi,
Ti prvi nosiš cvet srebrn
Med drevi in med grmi.

Razvil se ni še rože cvet,
Še mrtvo vidim trato,
Ni gaj še svatovsko odet,
Le ti cveteš bahato.

A cvet, ki prvi se žari,
Oh trnje le zakriva,
In pust in trpek sad rodi
Kedo naj pač ga vživa?

To ni, to ni na goro pot,
To tvoje je življenje:
In trnje, ki cvete ondod,
To bridko je trpenje.

Ob stezi tej, ob stezi tej
Ti trnje to bodoče
Gosteje raste, cvete prej
Ko rože solčne sreče.

In grm trpenja vsiplje ti
Na stezo trne mnoge,
Da srce vbogo vtriplje ti,
Da krvave ti noge.

A le naj rane krvave,
Ti solz mi ne prelivaj,
Zatri solze, zatri tožbe,
Če ne, jih vsaj — prikrivaj.

Ne mara srečni svet solza
Trpinov ne umeje,
Ko tožbe čuje — godrnja,
In solzam se le smeje!

Izvirnik.

Чрны трн.

Oй вие стаза в хриб са стрм,
Oй стаза каменита;
Об нѣ при грму расте грм
Ин мног са же разцвита.

Oй чрны трн, ой чрны трн
Об горскѣ стази стрми,
Ты првый носиш цвѣт сребри
Мед дрѣви ин мед грмы?

Развил са нѣ ше ржжа цвѣт,
Ше мртвж видим тратж,
Нѣ гай ше сватовско одѣт,
Ле ты цвѣтеш бахато.

A цвѣт, кий првый са жарн,
Oх трње ле закрыва,
Ин пуст ин трпек сад роди,
Кедо най нач га вжива?

To нѣ, то нѣ на горж пѣт,
To твоѣ не живиѣне;
Ин трње, кий цвѣте ондѣд,
To bridko не трпѣниѣ.

Об стази тѣ, об стази тѣ
Ты трње то бодаче
Гостѣне расте, цвѣте прѣ,
Ко ржжа солчне срѣча.

Ин грм трпѣниѣ vsиплѣ ти
На стазж трне mnoge,
Да срце vbogo vtrиплѣ ти,
Да крвава ти noge.

A ле най рane крвава,
Ты солз ми не предливай,
Затри солза, затри тѣжбе,
Че не, их vsaj — прикрывай.

Ne mara сречный свѣт солза,
Трпинов не умеѣ,
Ko тѣжбе чуѣ — godрnja,
Ин солзам са ле смеѣ!

M. A. Ламурскій.

Черный тернь.

Гой, вьется въ берегъ мнѣ стезя,
Стезя полна же камней;
Растуть кусты возлѣ нея,
Цвѣтуть уже иные.

O тернь ты мой, o тернь ты мой,
Возлѣ стези тамъ горной,
Цвѣтешь ты первый намъ весной,
O кустикъ нашъ проворный!

Еще вотъ роза не цвѣтеть,
И спать еще мурава,
И лѣсъ, какъ свать, не прїодѣтъ,
Твой цвѣтъ лишь мнѣ забава!

A цвѣтъ, что первый тамъ цвѣтеть,
Онъ терны лишь скрываетъ,
И плодъ невкусный лишь даетъ
Кого же наслаждаетъ?

Крутая это не стезя,
A жизнь твоя такая,
И терны тамъ цвѣтущіе
Твои, твои страдаѣня!

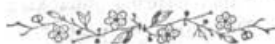
Возлѣ стези, возлѣ стези
Твой этотъ тернь колючій
Пораньше дастъ тебѣ плоды,
Чѣмъ счастье цвѣтъ пахучій.

И кустъ посыплетъ много мукъ
Вотъ на стею, o много,
Не разъ же сердце вдрогнетъ вдругъ,
И будетъ же убого!

A пусть сочнтся кровь изъ ранъ,
Твое будь ясно око,
Затри слезу, страдаѣня данъ
Или бѣги — далеко!

Вѣдъ слезъ не любить этотъ свѣтъ,
Онъ ихъ не понимаетъ,
И слыша жалобы — лишь рошцетъ.
A слезы презираетъ.

Фр. Целестинъ.

Српске народне пјесме (женске)

III.

из околице херцеговске. — Из непечатане збирке В. Радојевића.

Гором иде Југовићу Јово,
Гором иде, гором монојева,
А љепше му гора отнијева;
Слушала га Марица ђевојка,
Па је своју дозивала мајку:
Чу ли, мајко, Југовића Јова?

Благо мајци, која га родила,
И сестрици, која га гојила,
И ђевојци, којој сућен буде!
Али мајка Мари проговара:
Прођ' се, ћери, Југовића Јова!
Јовова су браћа челебије³⁾

Јовове су сестре поношљиве,
Јовова је мајка жеравица.
Маре мајци смјерно одговара:
Ако су му браћа челебије,
То је, мајко, моме срцу драго;
Ако су му сестре поношљиве,

И ја ћу се с њима поносити;
Ако му је мајка жеравица —
Ја сам, мајко, студена водица,
Па ћу гасу⁴⁾ живу жеравицу.

IV.

Тамо горје на Загорје
Двор се зепени,

Чувала га ђевојница,
Глава је боли;

Ту нађеце младо момче,
Па јој боље би.

— Дођи, момче, и доведче,
Тако био жив!⁴⁾

³⁾ Челебија је турска ријеч и значи по Вуку „junger Herr“, по Мехмед-бегу Капетановићу само „господин“ (Тумач турских арапских и персијских ријечи у I. књизи Пјесама Мухамедовача), а по Петрановићу „благодарник“ (Срп. нар. пјес. I.). — ⁴⁾ Пјесме сам при пјевању убиљежно од трију ђевојака: Ање и Савете Радовића и Ање Становчића.

Bratski pozdrav bratu Slovincu.

Izpod Trebeviča.

Tužna vila s Trebevič planine,
Odjevena ruhom žalobnijem,
Suzna lica na krilo ti pada,
Da ti priča boli i jadanja,
Da ti priča tužne uspomene,
Da joj vidiš suze ojadjene,
Što ih tužna u zatišju lije
Nad nehajom nesretnih sinova,
Nad sudbinom tužne domovine,
Nad nebratstvom jednokrvene braće,
A ti vidaj rane mukotrpane,
Tari suze — suze žalobnice —
Utjehe joj pruži, pobratime,
Da ne cvili, sinja kukavica,

Da ne kune, jadona nesretnica,
Da joj svanu dani željkovani,
Dani sreće i slobode zlatne.
Oj Slovenče, mio pobratime,
Davor brate, davor slavski sine,
Poslušaj der moju posestrimu
I primi je na bratimske grudi,
Da ne luta svietom širokijem,
Da tuđjina ne kuca na vrati;
Ti je spremi ponosnom Triglavu,
Gdje Slovenke u kolu igraju
I slovenske pjesme pripjevaju,
I nek sestre u zagrljaj panu,
I nek piju posestrimstvo sveto,

I nek pjesmu zagromore jasnu
Od Triglava do celog Balkana,
Da se braća u bratinstvu svetom
Brat-ki štiju i od srca ljube.
Primi pozdrav, oj Slovenče hrabri,
A iz Bosne slavne i ponosne
Izpod krasne Trebevič planine
Od mladjanog bosanskog Hrvata.
Primi ruku svetog bratstvovanja,
Da za prava roda mukotrpnog
Brat za brata — Sloven za Hrvata —
Hrabro stane na bojnem megdanu,
Dok i nama željna zora svane,
Zora sreće i slobode zlatne.

Tugorod Hrvat-Sarajlija.

Какъ я любилъ, и какъ страдалъ.

Какъ я любилъ, и какъ страдалъ,
То знаю я и знаешь ты,
Которой все я повѣрялъ,
Не чужь никакой бѣды.

А ты, лукавая зѣтя,
Смѣялась тихо надо мной,
Что искренно любилъ тебя,
И увѣрялъ, что весь я твой.

И сердце пусто, спрота!
Желаній нѣтъ и нѣтъ огня,

Зачѣмъ же вѣрять я тебѣ,
И сердце все, все отдавалъ?
Вѣдь дѣлалъ то я не во снѣ:
Любовь я ясно сознавалъ.

Не даромъ жь люди говорятъ:
Любовь слѣпа, любовь глуха!
И многіе, какъ я скорбятъ,
Что дѣвъ вѣрили, какъ я.

Хватаетъ душу нѣмота:
Совсѣмъ хотѣлъ бь забыть себя!

И много, много я страдалъ,
Но виноватъ былъ только я!
И я тебя не проклиналъ,
Что отпорхнула отъ меня!

Вѣдь сладко-горекъ былъ обманъ,
И сердце сладко волновалъ!
Теперь, какъ кончился — романъ,
Стыжусь сказать: мнѣ жалъ!

Фр. Целестинъ.

Зеркало и Обезьяна.

Мартышка въ зеркалѣ увидя образъ свой,
Тихохонько Медвѣдя толкъ ногой:
— Смотри-ка, — говоритъ, — кумъ милый мой.
Что это тамъ за рожа?
Какіе у нея ужимки и прыжки!
Я удавилась бы съ тоски,
Когда бы на нее хоть чуть была похожа!

Зеркало и Обезьяна. Увидя, в прози je ta deležnik neravnih, treba reči vidjeti ali uvidjeti. — Тихохонько, dimin. od тихо; slov. jezik v pridevnikih diminutivov nima. — Тигъ 1) tih, 2) počasni. Онъ идетъ тихо = медленно (langsam). Онъ говоритъ тихо; я же (ich aber) громко (glasno). — Толкъ ногой, t. j. толкнула ногой. — Такъ бухъ въ воду, štrbunk v vodo. Онъ его — цопъ (хватъ) за шею, prijel ga je za vrat. Take korenine slov označajo dejanje naglo, momentanno, nepričakovano. — Рожа 1) smiček (Gefriss), 2) malva (cvetica). У нея нѣтъ ни рожи ни кожи, grda je kot spak. Съ рожи воды не пить, z lica vode ne

А вѣдь, признайся, есть

Изъ кумушекъ моихъ такихъ кривлякъ пять-шесть:
Я даже ихъ могу по пальцамъ перечесть.
— Чѣмъ кумушекъ считать трудиться.
Не лучше ль на себя, кума, оборотиться?
Ей Мишка отвѣчалъ;
Но Мишенькинъ совѣтъ лишь попусту пропалъ.

Крыловъ.

pijo, t. j. naj bo grd, saj ne bom pil vode z njega obličja. — Ужимки, smešne manere, tudi zvijačna gibanja. — Приждкъ год жка, skok; прыгать = скакать. — Удавиться, zadaviti se; удальеникъ, obešenec. — Тоска, dolgčas (ital. noja). Тоскливый, žalostni, tudi: na drugega navajajoči žalost. Тоска по родини, Heimweh. Я тоскую по сестрѣ, dolgčas mi je po sestri. — Кумушка, 1) botrica, 2) Kaffeeschwester. — Кривляка, ki se pači. Не кри-длйся, не раci се. — Одогочиться = обратиться. — Пбавсу = напрасно = даромъ, zastonj. Чѣмъ кумушекъ считать . . . namesto da bi štela kume, ali bi ne bilo boljše na—se obrniti se, na—se pogledati. Slov.: pometaj pred svojim pragom X—кз.

DOPISI.

V Kumenu na Štírskem, 9. dec. 1894.

(Premišjevanje koncem leta. — Slovenski partikularisti. — Prihodnje volitve. — Židovstvo. — Gospodarska zavestnost). Zopet je jedno leto pri kraju, in delovanje nekaterih naših poslancev v Hohenwartovem klubu je nas zopet za jedno leto zakasnilo in prekratilo na naših narodnih pravicah. Slovenski gimnazij v Celju ostane še dalje le želja, in ako se uresniči, bo s tem Slovincem v obče le malo pomagano, nasprotno pa bo ta drobtinica, ki jo utegnejo Slovenci dobiti, avstrijske Slovence sploh mnogo in mnogo stala; kajti ta drobtinica pade ob prihodnjih volitvah slovenskim volilecem v oči, in jih oslepi tako, da bodo od kraja volili še stare partikularistiške poslance, kateri bodo potem še nadalje imeli pravico, klanjati se nemško-židovskim kapitalistom v državnem zboru in tako ovirati uresničenje narodne enakopravnosti za vse narode v Avstriji. In ti partikularisti bodo sedeli zopet vso državnozbornsko dobo v Hohenwartovem klubu, predno nam utegnejo „pridobiti“ zopet kje kako slovensko paralelo (z malone izključno nemškim poukom!), v tem ko si nemški zagrizenci v tem času postavijo na tucate trdo nemških šol med trde Slovence in Slovence, kakor se je to godilo doslej; in to je vendar dokaz, da nam taki drobtinčarski poslanci ne le nič ne koristijo, temveč še mnogo, mnogo škodujejo, ker nam ovirajo s stalnim pobiranjem ničevih drobtinic izvršenje narodne enakopravnosti, s tem vred pa zavlačujejo tudi popravljenje naših gospodarstvenih razmer, katere, posebno z ozirom na kmetijske in maloobrtniške davkoplačevalce, so skrajno bedne; kajti nemško-židovski kapitalisti in borzjanci si polnijo žepe, v tem ko kmetije in mali obrtniki omagujejo pod težo davkov.

Kakor se je pokazalo zadnjič, so med našimi Hohenwartovci v državnem zboru taki, ki hrepené le po visokih redih in mastnih službah, katere hočejo doseči s svojo popustljivostjo na stroške in pogubo svojih volilcev; tem za „plačilo“ mečejo pesek v oči s svojim klečeplazenjem in sramotnim pobiranjem drobtinic.

Predlanskim je podal nemški židovski-liberalni list članek pod zaglavjem: „Slovenisches Gymnasium in Cilli und kein Ende“. Ta članek je nasprotoval govoru poslanca Šukljeta v državnem zboru, ki je predlagal ustanovitev slovenskega gimnazija v Celju. Rekel je med drugim: „Ti Slovenci nimajo nikoli dovolj, sedaj prosijo za prst; ako jim ga pomolimo, pa zgrabijo za celo roko“. To jo torej dokaz, da je to sramotno pobiranje in beračenje drobtinic protislovenskim zagrizencem samim uže studno; a naše drobtinčarje tako opravljanje od strani nasprotnikov ni čisto nič zmordilo, da bi jo krenili na drugov pot, ker so se bali zamere židoliberalcev, kateri bi jim utegnili zaprečiti pot do visokih redov in mastnih služeb.

Bilo bi sicer pregrešno, ako bi kdo zavidal svojega brata, če ga vidi srečnega; ali pa da bi kdo skrbel za srečo svoje lastne osebe na škodo in pogubo vsega naroda, kakor so to uže storili in še delajo nekateri slovenski, oziroma slovenski poslanci v državnem zboru, to je pa vendar še več kot greh. Slovenski volilci naj bi se torej podvzivali, da si ob bodočih volitvah za državni zbor izberejo poštene možje jeklenega značaja, ki bodo imeli voljo osnovati skupni slovenski klub, in delovati na skupnem slovenskem programu, da nam tako uresničijo narodno enakopravnost in storijo konec tistemu sramotnemu in škodljivemu pobiranju drobtinic, kateremu židoliberali sami želijo konec, „Ende“. Tudi v narodnih prepirih na tej podstavi pridemo do tistega „Ende“, in bode ono tako laže skrbelo za popravo v resnici žalostnih

gospodarstvenih razmer. Ako bodo pa naši slovenski, oziroma kristijanski poslanci hodili še nadalje po starem krivem potu potem židovski kapitalisti prav v kratkem dosežejo tisto veliko moč, ki jo imajo uže na Oggerskem, in potem, joj nam! (nemškemu kmetu in delavcu ravno takó, kakor slovenskemu). V Translitaviji Židje ne strahujejo samo kmeta, temveč od njih so v denarnem pogledu zavisni vsi stanovi, od kmeta do kneza. In tudi v Cislitaviji nismo več daleč od tega, da n. p. predložijo židoliberali državnemu zboru kak civilni zakon, in takrat utegnejo našim Hohenwartovcem pa še dobri biti tisti zloglasni „panslavisti“, katere sedaj toliko črtijo tudi vsled podpihovanja židovstva. Politiko in „javno mnenje“ narekujejo tudi v naši polovini cesarstva davno uže Židje, katere posnemajo v največi meri privilegovani katoliki, posebno kar se dostaja protislovenske politike. To smo imeli priliko opazovati uže mnogo let, sosebno od teh dob, ko je „barbarska“. Rusija začela židovskim odeluhom stopati na prste; tedaj so jeli napadati na ukaz „preganjanih“ Židov isto Rusijo še bolj intezivno slovenski privilegovani katoliki na vse možne, nelepe načine, a ko se je nekoliko ohladilo židovsko ščuvanje proti Rusiji, bilo je zopet opaziti, da so jo v tem pogledu nekoliko drugače vsaj začasno ukrenili tudi organi istih privilegovanih katolikov.

L. K.

Kišinev, 15/3. dec. 1894.

Motto: Čistilca nič ne opravi!

(Книжное дело въ Россіи въ 1893. году). Evo vam kratko, na službena poročila utemeljeno poročilo o tem, kaj in koliko se je tiskalo v Rusiji 1893. leta. Vsega se je tiskalo 10.242 del v 33,875.201 odtisu (654 del in 3,228.781 odtisov več nego leta 1892.) Od teh bilo je 1893. leta ruskih del 7.782 v 27,224.903 odtisih; ostala dela so na neruskih jezikih, in sicer: na poljskem jeziku 772 del v 2,101.523 odtisih; na židovskem jeziku 443 del v 4,022.570 odt.; na nemškem jez. 321 del v 467.651 odt.; na latinskem jez. 255 del v 858.920 odt.; na etiškem jez. 172 del v 717.322 odt.; na armenskem jez. 115 del v 170.765 odt.; na francoskem jez. 62 del v 62.512 odt.; na turkeštanskem jez. 35 del v 125.050 odt.; na latinskem jez. 32 del v 16.030 odt.; na angleškem jez. 32 del v 84.095 odt.; na arabskem jez. 29 del v 478.600 odt.; na arabsko-turškem jez. 16 del v 294.200 odt.; na perzijskem jez. 10 del v 161.000 odt.; na rusko-poljskem jez. 10 del v 5.000 odt.; na rusko-židovskem jez. 10 del v 17.000 odt.; na čuvaškem (mongolskem) jez. 9 del v ? odt.; na tartarskem jez. 6 del v ? odt.; na arabsko-perzijskem jez. 4 dela v 28.000 odt.; na grškem jez. 4 dela v 3.550 odt.; na finski jez. 2 deli v 25.550 odt.; na čereminškem (mongolskem) jez. 3 dela v ? odt.; na kirgiškem jez. 3 dela v ? odt.; na rusko-turanskem jez. 2 deli v 12.700 odt.; na kalmikiškem jez. 2 deli v ? odt.; na arab-perzij-turškem jez. 2 deli v 5.000 odt.; na rusko-gruzinskem jez. 2 deli v 2.650 odt.; na rusko-latinskem jeziku 1 delo v 2.000 odt.; na kitajskem jeziku 1 delo v 1.200 odt.; na osmanskem jez. 1 delo v 10.000 odt.; na českem jez. 1 delo v 4.000 odt.; na rusko-estiškem jeziku 1 delo v 500 odt.; na rusko-angleškem 1 delo v 6500 odt.; na rusko-armenskem jez. 1 delo v 600 odt.; na židovsko-francoskem jez. 1 delo v 1000 odt.; na turško-arabskem jez. 1 delo v 1500 odtisih.

Iz tega je razvidno, da ima vseh 111 narodov ruske države popolno svobodo za objavljanja; celo Poljaki, gledé katerih je trdil maloruski Dežman, g. Barvinski v državnem zboru, da jim je na Ruskem zabranjeno govoriti poljski. Isti Dežman in pa poljski plemič Szepanowski trdila

sta v Dunajskem državnem zboru, da carski ukaz zabranjuje v Rusiji od 1876. leta tiskanje knjig na maloruskem jeziku. Članek „Slovanskega Sveta“ z dne 10. septembra t. l. „Maloruske igre“ dokazuje neoporečno, kako „nepošteno“ ravnajo ti plemiči z resnico. Ona dva sta jednostavno lagala, a Kljun in Šuklje sta jima ploskala. Med židovskimi je posebno znamenita: „Istinaja vera, t. e. Messija je uže prišel. (Pravoslavnyj katibizis dlja jevrejev.) Izmed 10.242 ruskih del je 7.477 izvirnih, ostala so prevodi; 145 del ima tekst s sekiricami (nótami).

Po svoji vsebini so ruska dela med ostalimi: bogoslovno-poučna 1058 del v 5.582.288 iztisih; poučne knjige 675 del v 5.223.306 iztisih; leposlovna 629 del v 2.043.973 iztisih; zdravstvena 618 del v 1.023.870 izst.; zgodovinska 307 del v 229.040 izt.; pravna 254 del v 284.807 izt.; čitanke za otroke 241 delo v 1.292.280 izt.; agronomna 238 del v 505.292 izt.; ljudske knjige brez podob 233 del v 1.572.140 izt.; drame 229 del v 245.987 izt.; statistiška 209 del v 117.694 izt.; ljudske knjige s podobami 202 deli 1.892.350 izt.; tehniška 197 del v 243.756 izt.; naravoslovna 189 del v 254.434 izt.; vojaška 158 del v 254.227 iztisov; životopisna 157 del v 423.815 izt.; pedagoška 104 del v 146.080 izt.; zemljepisna 95 del v 90.988 izt.; astronomiška 87 del v 45.775 izt.; politiška 70 del v 58.589 izt.; kritiška 69 del v 57.026 izt.; modroslovna 57 del v 73.052 izt.; leposlovno - zgodovinska 51 del v 53.608 izt.; trgovinska in obrtniška 48 del v 52.822 izt.; finančna 42 del v 34.739 iztisov; matematiška 36 del v 15.347 izt.; filološka 34 del v 46.926 izt.; umetnostna 31 del v 62.265 izt.; narodno-gospodarstvena 29 del v 13.495 iztisov.

Pomenljivo za „krvoločni“ (po Mahnič) ruski narod je veliko število pobožnih knjig. Poleg teh je mnogo knjig iz naravoslovja in astronomije prikrojjenih za ljudstvo; isto tako leposlovnih. Ta vrsta knjig, namenjena širokim slojem ljudstva, narašča vsako leto povprečno za 1 milijon odtisov. Tako n. pr. bilo jih je 1892. leta 8.471.083 odtisov, leta 1893. pa 9.444.388. — Med bogoslovnimi knjigami so taka dela, katera priznava kritika kot kapitalna, in označujejo svobodno kritiko in religione. I. Materijali dlja istoriji hristijanskago prosveščenja inorodcev (Tatar, Mongolov) Kazanskaga kraja. — Ignoskova. II. V kakom vidě shranilosj sv. Pisanje Vethago i Novago Zavěta do naših dnejev, arhimandrita Pimena. III. Kristijanskaja apologetika N. Roždestvenskago. Prvo delo svedoči o apostolski slavnosti cirilice, katero tajijo Mahnič in tovariši. Tako kakor Valjbnun, t. j. z ognjem in mečem, z odrezavanjem nosov in ušes (glej Valvazorja) Rusi se ve da ne širijo krščanstva. Isto dokazujejo knjige v kalenikiškem, tatarskem, čuvaškem, čeremyškem in kirgiškem jeziku, katere so izdale duhovne misijonske družbe in posvetne pobožne bratovščine. Nekatero teh knjig imajo uže 50. izdanje z več milijoni odtisov. Pravoslavna cerkev torej ni mrtva cerkev, kakor trdijo Mahnič in tovariši. — Med poučnimi knjigami odlikuje se posebno Ušinskega „Rodnoje slovo“, katero slavi letos svoje 100. izdanje v nekolikih milijonih iztisov. Gledé leposlovja je treba zabeležiti, da se je razpečalo to leto 14 Puškinovih del v 92.700 odtisih po 2 kopejki odtis (2²/₃ nč.), istotako so doživela dela kmetškega pesnika Poljcovja 9 izdanj v 61.200 odtisih. Med prevodi so posebno priljubljeni poljski proizvodi, kakoršni so Senkewicz, Orzeško, Kraszewski. To je dokaz, da ni narodnega sovražtva od strani Rusov. — V medicini nahajamo kapitalnih del: Realnaja Encyklopedija medicinskih nauk. Athanasijeva Nervologičeský věstnik, Kliničeskija lekciji Zaharjina. Rukovodstvo k bakterijologiji Gabričevskago in drugih. — V psi-

hologiji je vredno navesti dela Hruljeva: Harakter prestupnyh dějanij duševno bolnyh. Sudebnaja medicina Botkina. Psihijatrija Korsakova. Psihologija Sněgireva. — V prirodoslovju: Ornithologija Rudskago. Pereletnija pticy. Kajgorodova Chimija Ščerbakova. Očerki iz žizni životnyh Bogdanova. Istotako nahajajo se med novimi knjigami jako znamenita zgodovinska in agronomiška dela ter vojaško-znanstvena in matematiška dela. Poslednjih pisec je Bobynin in še drugi, katerih oznanovanje bi preveč razširilo moj dopis.

Ruski časopisi razposlali so celokupno 128.000.000 iztisov. Med temi časopisi ima 8 ilustrovanih Petrograjskih časnikov z 200.000 naročnikov; od teh sama „Njiva“ nad 60.000. *) — Knjigotržnic je 1.557. Izven tega mora po veljavnih predpisih sinoda, vsak župnik v svojej občini imeti knjižnico, katero si izbere po svoji volji. Okrajna in občinska zastopstva imajo knjižnice in knjigarne. Tako n. pr. prodalo je okrajno zastopstvo v Tihvinu 1893. leta 10.400 iztisov knjig; okr. zast. v Ust-Jugu 6000 iztisov, okr. zastopstvo v Kostromi 35.433 iztisov. Poleg tega pa deluje na tem polju z neverojetnim vspehom „Obščestvo dlja razprostranjenja gramotnosti“ (Društvo za širjenje znanja čitanja in pisanja). To občestvo imelo je n. pr. 1893. leta le v Nižegorodski guberniji 84 prodajalnic, a gubernij je v Rusiji 96, in v vseh ima to društvo stalnih in ambulantskih prodajalnic. Cirilica je marsikaj opravila 1893. l. — Naši slovenski oponenti, „famuli germanorum“, pravijo:

Ako tudi sestajejo tu navedena ruska dela, ni jih pa za nas, ker ... Slavica — non leguntur. — Oj, vi štrucovi ptiči! Svetá ni, ker ga ne vidite vi, ki ste vtaknili glave v kitajsko zidovje, s katerim nastojajo Nemci, da bi obgradili slovansko védo, in to zato da bi prikazali Slovane kot „inferijorno ljudstvo“, ergo le kot ljudski materijal vstvarjeno ljudstvo. In to je sistem! V ostalem pa so Nemci pač prebrisani; oni sami prebijejo i ta kitajski zid, kedar povlečejo karijero ali pa denar. V dokaz tega naj služijo dela nemških vseučilišnih profesorjev, kakoršni so gospodje Krieg, Puntcher, Cihlarž. Prvi izdal je nedavno, mislim, v Marburgu (ne Maribor) zgodovino slovanske literature, t. j., za sedaj imamo le predgovor k isti, ki je pa v ostalem takó učen, da ga je cel zvezek. To učeno delo pa je prek in prek skrpano le iz odlomkov, posnetih iz ruskih in slovanskih preiskovalcev, in prevedenih na nemško. Gospod „sestavitelj“ je vsaj toliko obrazen, da navaja sem ter tje izvornike katere je „uporabljal“. Puntschert & Comp. niso niti obrazni, kajti oni ne navajajo ničesar. ... Ruski vseučilišni prof. Kremljev napiše leta 1868. knjigo. Cihlarž in Puntschert čakata nanjo 20, celó 25 let in potem izdasta „dela“ kot izvorna, katera pa niso drugo, nego Kremljev v drugem in tretjem (toda nemškem) izdanju. Saj „Slavica“ se ne čitajo, čitajo se pa „Germanica“! Torej le brhko in veselo na literarno ta-tatvino! Velika je taka poštenost in učenost, dokler se jej ne iztrga krinka.

A. M. Лисковецъ.

Ruske drobtinice.

Съ миру по нитѣ, годуу рубакъ

Ob svoji poroki daroval je car Nikolaj posebnim manifestom od 14./26. nov. velike milosti plemstvu in kmetstvu. Plemstvu je n. pr. znižal obresti od dolgov drž. banki na 1/2%, t. j. na letnih

*) Katkov, najemnik „Mosk. Vedomostij“, imel je 100.000 rubljev dohodkov na leto; Krajevskij, lastnik „Golosa“, umrl je kot milijonar; Suvorin (Novoje Vremja) imá na leto 60.000 r. dohodkov; Navrokij (Odesskij listok) pride na milijon.

1 mil. 800.000 r., t. j., ako bi se to kapitalizovalo, dobil bi se znesek 45 mil. r. To ponižanje obrestij pride na korist tudi bodočim dolžnikom drž. banke. Tudi dolžnikom bivšega „obščestva vzaimnago kredita“ znižane so obresti, ki bi kapitalizovane znesle 29 mil. r. Tudi kmetom je ponižana obrestna mera tako, da bi kapitalne obresti znesle 15 mil. r. Tudi je car poskrbel, da bodo kmetje lažje kupovali zemljišča doma, ali pa se selili. Dolgovi kmetov za „продовольствие“ (obskrbo) so znižani na 57 mil. r., t. j. več, nego na pol. Car je dal še druge milosti tako, da vkupni iznos vseh bo nad 200 mil. r.

Zanimivo je pisal „Il Mattino“ o Aleksandru III. in njegovi politiki. Pravi med drugim: „Ni nekoristno časi napominjati narodom, da ustavna vlada zares ni idejal vlade, in da ima samodržavje tudi svoje dobre strani“. K temu pristavlja M. Solovjev (Mosk. Véd. 318. t. 1.): „Glas neimenovanega časnikarja je jeden iz mnogih pogrebnih zvonov, ki se tu ali tam slišijo v zapadni Evropi, zvonov, ki spremljajo v grob uredbe, imajoče, žalibog, še precej čestilcev v naši pravoslavni, samodržavni sveti Rusiji“.

Znani S. S. Tatiščev napisal je v novemberski knjigi „Russk. Věstnika“ polit. obozrénie, v katerem povdarja dva glavna tečenja ruske politike: jedno so predstavljali najvplivnejši krogi, skoro nepretrgoma po francoski prekuciji in žrivovali milijone ljudij in neštete milijarde za neruske interese, da se podpirajo pokolebane osnove zapadnih držav. Z druge strani je Rusija žrtvovala se za osvobojenje bratov po veri in krvi, tudi brez vsake neposredne koristi za sebe. Na ruske koristi mislil je še le Aleksander III. bolj nego vsi neposredni njegovi predniki. Za njega oživel je ruski duh, vsaj nekoliko, kar se je pokazalo tudi ukazom, da ima ruska diplomacija opustiti v notranji porabi francoščino in rabiti ruščino, a glede Bolgarov odločil je car trdno, da se rajši odreče vsakega neposrednega vplivanja, nego da bi se dal zavleči od svojeglavnih bolgarskih politikov v kake politične homatije. Videl pa je car, da Bolgare tudi drugi hujskajo proti Rusiji, ter izstopil iz tedanje trojne zveze. Rusija je dobila svobodne roke in začela svojo rusko politiko in se ni dala več ogreti za tuje interese, a krepko držala zastavo mira. V ime miru podal je car tudi Franciji svojo roko.

C.

Šolske. Dopisnik „Русск. Вѣд.“ poroča, da je v vseh šviciskih vseučiliščih 366 studentek raznih narodnostij. Med njimi je največ ruskih, 191, zatem pa šviciskih 53 i nemških 53; ostale pa so iz raznih drugih dežel. Po mestih se ruske dijakinje razdeljujejo tako: V Ženevi jih je 76, v Curihu 54, v Brnu 47, v Lozani 14. Po fakultetah pa jih je na medicinski 132, na filozofski 55, na juridični 4. Da se medicina ženskam udaja prekrasno, o tem imamo dokazov bezbrojno število na torišču vsakdanje praktilke; da jim ne spodrekajo tudi filozofske stroke, kaže nam znamenita, ne davno umrša matematikinja gospa Kovaljev-kaja; kaj pa poreče justicija, tega dosedaj pa še praktilka ne javlja.

„Русская Жизнь“ navaja iz neapolitanskega žurnala „Il Mattino“ prav častno za rusko žensko novico, da je v tamošnjem vseučilišču ne davno zagovarjala disertacijo na stopinjo doktorja medicine i kirurgije ruska devojka E. Rusakova ter je dobila za svoj trud najviši red. Mlada učenjakinja ostane pri kliniki neapolitanskega vseučilišča. Tak-tak, pa še boljše bi bilo, ko bi se vrnila „восвояси“ (domov).

Nov dokaz o tem, da ruska vlada dela za omiko žensko več, nego kakoršna si koli, bodi druga na evropskem zapadu. Bodočo jesen postopi v državni svet načrt, po katerem uredé najviši, ženski, medicinski institut v Petrogradu. Ta naprava bo menda v naučnem i pravnem obziru ravna medicinski fakulteti pri polnih vseučiliščih.

Ministerstvo narodne prosvete je vendar-le krenilo na to pot, o kateri je še nedavno marsikdo menda le sanjaril. Ta pot

je ljudska prosveta, ljudska šola. Ali ta prosveta je možna le tedaj, če bo splošna, za vse obligatna. Najprej na poskus vzame takoj 4 gubernije: Harkovsko, Poltavsko, Kursko i Voronežsko, i tamošnji ravnatelji narodnih šol so uže poklicani v Petrograd. Reforma se uvede za 1895/96 l.

Ministerstvo financij je pritrnilo ministerstvu narodne prosvete glédé popolnjenja Odeskega vseučilišča. Ta univerza je bila do sedaj namreč bez medicinske fakulte (fakultete). Prihodnje leto pa bodo na državni denar, okolo 2 milj. rub., zidali nujne klinike, pod koje je zemlja zastoj ustopila (odstopila) Odeska mestna uprava.

Ministerstva vojno, morsko i notranjih poslov so se med sabo zgovorila, da ustanové poseben odbor, koji bo nadziral vse spomenike po imperiji. Ta odbor bo najprej moral skrbeti o tem da bi vse spomenike našli i jih zapisali; kajti mnogo jih je pozabljenih i zapuščenih. Gmotna sredstva dajo rečena ministerstva, a odbor bo sestajal ne le iz arheologov, no i iz umetnikov-akademikov. Tandem aliqando!

Popečitelj Varšavskega šolskega okraja predstavil je ministerstvu svojemu načrt preustrojstva učnih zavodov svojega okraja. Osnovna misel tega preustrojstva je ta, da bi povzdignili obrazovanje obrtno i rokodelsko na škodo obrazovanja čisto humanitarnega. Če je tako treba, naj se zgodi volja božja, только вѣчное колебаніе и шараніе къ добру не ведеть.

Zidanje Sibirske železnice gre prav udaočno (ugodno) iz-pod rok. Nedostaje inženirjev. Torej je ministerstvo potom soobščénja predložilo okončivšim letos institut inženirjev, da bi postopili na svobodna mesta pri Sibirski železnici. Ali mladi putejci ne marajo iti v Sibirijo, a ministerstvo na bodoče leto iz tehnologičnega instituta vzame 60 tehnologov ter jih pomesti v institut i. p. s. s tem, da čez leto postopijo na službo v Sibiriji z obrokom na 3 leta.

Ministerstvo narodne prosvete soobšče (skupej) z ministerstvom notranjih poslov korenito pr-naredi pronačelne (začetne) židovske šole. Razne hedere i molilnice kar odpravijo v tem vidu, v kakoršnem so bile do sedaj. Židovščine, t. j. jezika, religije i sv. pisma ne bodo učili več melamedi, pač pa bolj obrazovani ljudje pod vladnim nadzorom. Vidite, kakó je treba postopati z židi. Drugod menda židi uže nadzirajo kristijane.

Kraljegraško (Königsberg) vseučilišče praznovalo je nedavno 250-letnico svojega obstanka. V sosedstvu z Rusijo postopalo je z poslednje častno, kar pa Nemcem ni vselej po volji. Izbralo je dr. zoologije, prof. Moskovskega vseučilišča A. P. Bogdanova doktorjem filozofije honoris causa. Ta mož se uže 36 let trudi v Moskvi na slavo i prid vsestranskega znanja matere prirode.

Božidar Ivorcov.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovensko dežele.

„Slov. Svet“ ima danes, v 24. šte. in poslednji t l., kakor druga leta, svoje „kazalo“. Tudi letos smo v poslednji šte. priložili „nakaznice“, s katerimi vabimo na nadaljnjo naročbo. Ko bi bil kdo plačal uže naprej, razume se, da zanj ta listek ne velja; ekspedicija pa ne more delati razlike.

Trst. Tržaški mestni svet je bil napravil spomenico, da bi jo poslal papežu. V njej se pritožuje nad „protinarnodnim“ postopanjem Trž. škofa. To je samo po sebi velika ironija. No Trž. namestništvo pa je sklep mestnega sveta razveljavilo, in sedaj plakajo Trž. židovski listi, da ni mestni svet takoj odposlal spomenice. — Trž. jako razširjeni listič

„Piccolo“ je priporočal Italijanom, da naj ne podpirajo slovanskih glasbenih umetnikov ne pri koncertih, ne kakó drugače. „Il Pensiero Slavo“ in „Edinost“ ga dobro zavračata. „Piccolo“ pravi, da Italijani naj podpirajo le nemške umetnike, ker ti ne škodujejo ital. narodnosti. Pač bi moralo italijanstvo biti na slabem v Trstu, ko bi se moralo bati 2, 3 umetnikov slovanske krvi, ki zajdejo vsako leto v Trst. Kar pa se dostaje umetnikov, ki prebivajo v Trstu, so podvrženi zakonu konkurencije, naj si bodo katere narodnosti koli. Italijani sami prezirajo tiste svoje umetnike ki nimajo sposobnosti in veljave, in je na stotine umetnikov, ki pridejo iz Italije v Trst, pa se tu opečejo ali prav za prav ohladé v mrzlih, — praznih dvoranah. Ital. listi Tržaški specialno prezirajo jedno glasbeno silo, in to do mešnosti; dejanski jim gre za kruhobrstvo. Slovani se niso še nikdar toliko ponižali, kakor postopajo Trž. židovski listi. — „Triester Ztg.“ vabi „Slovence v družbi s Hrvati, naj priobčijo program svojih zahtev. Kakor da bi te uže davno znane ne bile! Primorski Slovani utegnejo pa izraženi želji ustreči, tudi v slučaju, da bi se ž njimi zopet norčevali. Saj je znano, kakó se n. pr. ob volitvah Slovincem bližajo ital. „konservativci“, ki so posebna specialiteta v Avstro Ogerski.

K slovenskemu misijonu v Trstu. Omenili smo na kratko uže v poslednji številki, da so posl. Klun, Gregorčič in tovariši v seji drž. zbora dne 7. t. m. interpelovali ministra za notranje stvari o zabrani misijona v Trstu. Ti interpelaciji naglašati, da so župljani župe sv. Antona novega v Trstu, kjer je bil napovedan misijon, večinoma Slovenci, da sti v tej cerkvi od nekdanj ob nedeljah in praznikih po dve slovenski propovedi, da je ces. namestnik Tržaški na prošnjo občinskega sovéta posredoval pri biskupu, da odloži misijon, ker bi v nasprotnem slučaju utegnil nastati neredi, in da bi bilo zatorej bolje, ko bi se misijon preložil v koje cerkev tržaške okolice, česar pa biskup ni mogel storiti, ker se ni maral izpostaviti natočevanju, kakor da hoče siliti Tržaške vernike iz mesta v okolico, a tudi ni hotel postaviti se očitjanju, da je on zakrivil morebitne neredi. Na podstavi tega vprašajo interpelantje: 1. Ali so ministru znani dotični dogodki v Trstu? 2. Katera načela in zakonite določbe veljajo za poitiška oblastva gledé ljudskih misijonov in 3. ali se hoče vlada z vso resnostjo protiviti izgredom in končati iste ter izgrede Tržaških Italijanov, ki postajajo poslednji čas čedalje drzovitiši in ki ne žalijo le narodnih, ampak tudi versko čutstvo Bogu in državi zvestega naroda, ter so naravnost nasproti členom državnih temeljnih zakonov? Ljubljanski „Slovenec“, objavljaljoč to interpelacijo, pridodaje, da so bili poslanci Hohenwart, Klun in Povše pri ministerskem predsedniku, kateri jim je izjavil, da po poročilu Tržaškega namestništva isto ni prepovedalo misijona in tudi ni izreklo, da ne more jamčiti za ohranitev miru in reda. Pač pa je bil c. kr. namestnik pri biskupu in mu je sporočil, da po mišljenju načelnika policije utegnejo nastati nemiri, in zato je prepustil razsodbi biskupovi, ali ne bi bilo boljše, da preloži misijon v drugo cerkev izven središča mesta. Biskup je nato odložil misijon na poznejši, nedoločeni čas.

Tržaški mestni sovet je odločil 1000 gl. podpore tujčevalnemu društvu „Lega nazionale“. Slovani Tržaški so onemogli nasproti takemu sklepu, ali protestovati morajo, da se tudi iz njih davkov in doklad dajejo vsote društvu, katero tujči otroke slovanskih roditeljev.

V Pazinu so bile občinske volitve. Trajale so več dnij, zmagali so sijajno v vseh 3 razredih Hrvati. Italijanska stranka je bila kakor besna; brzojavno je hrv. narodne svečenike ovajala celó nunciju na Dunaj.

Tako postopanje je bilo doslej neslišano. Preproste kmetske Hrvate je skušala italij. stranka pregovoriti z najpoglednejšimi sredstvi, a kmetje se niso udali, in takó so kot junaki izpolnili svojo dolžnost, sebi na korist, narodu na čast! Slava jim!

Za Primorsko jeden sam deželni zbor. Takó nasvetuje drž. poslanec Eim v „Nar. Listech“, v katerih kaže na nastanek sedanjih 3 dež. zborov. Primorski Slovani so uže mnogo ugíbalí o tem in enakih vprašanjih. Morda je nasvet „Tr. Ztg.“ v kaki zavisnosti ali zvezi z Eimovim razpravljanjem. Razume se, da, dokler se bodo držali dosedanjih zasnov dež. zborov, bila bi le primerna analogija, ko bi tudi Primorsko, ki je itak v skupnosti neobsežno, imelo jednega c. k. namestnika in jeden sam dež. zbor.

Porotna sodišča na Primorskem. Te dni sporočil je Poreški list „L'I-tria“, da je minister pravosodja ukazal višemu deželaemu sodišču Tržaškemu, da naj pozivlja kot porotnike le take može, ki znajo poleg italijanskega i hrvatsko-slovenski jezik. Temu nasproti zatrčila je poluslužbena „Presse“, da je ministerstvo le *namignilo* višemu sodišču Tržaškemu, da bi bilo umestno ako bi se odslej v smislu veljavnih zakonov pozivale kot porotniki, v kolikor je to možno, le take osebe, ki poznajo več deželnih jezikov, posebno pa italijanski in slovenski, oziroma hrvatski. V slučaju pa, da bi morali pozvati i take porotnike, ki so vešči le jednomu deželnemu jeziku, potem bi se *načelno in popolnoma* ne izključevale od porotniškega posla take osebe, ki so po zakonitih določbah sposobne za to opravilo, če tudi znajo jedino slovenski (hrvatski) jezik. O tem so govorili tudi v drž. zboru.

Slovensko gledališko društvo v Ljubljani je imelo 20. t. m. občni zbor. Predsednik Plantan je povdarjal, da društvo potrebuje najizdatnije podpore, ker je začelo igrati po trikrat na teden, in ima sedaj v službi redne igralne moči. Dohodkov je imelo društvo od nov. 1893. do nov. 1894. leta skupej 1385 glđ. stroškov pa 46 glđ. 65 kr. Torej je izročilo „dramat. društvu“ 1338 gl. 35 kr.

Veleč. gosp. Filip Kramar, župnik v Dornbergu na Goriškem, rojen ob slovensko-ital. meji na istem Goriškem, je umrl 10. t. m. v 70. letu življenja. V svoji župniji je pospeševal vinarstvo; mi pa tukaj povdarjamo, da je bil po čustvu in mišljenju narodnjak stare korenine. Lokalne razmere so ga dovajale tu pa tam do korakov, s katerimi se niso strinjali drugi rodoljubi. Tudi ni bil v takem krogu, da bi se mogel pospeti do čistih političkih, dalekosežnih nazorov. Ali njegovo čustvo ga je nekako instinktivno vodilo po tisti poti, katera kaže k velikim ciljem in k pravemu slovanskemu kulturnemu programu. Ne bodo ga imeli v prijetnem spominu tisti, ki so na Goriškem začeli širiti takó-zvano cecilijanstvo; kajti on se je ob posebni priliki uprl latinizatorstvu, kolikor hoče tudi dovoljeni del slovenskega cerkvenega petja nadomeščati z latinskimi tekstom. A to je bila le malenkost, in vendar je tudi ta neznatnost pripomogla, da je dobil znani skupni pastirski list z l. 1887. posebno, proti narodnemu gibanju obrneno stilizacijo. Naš ilirski metropolit je še le pozneje mogel uvaževati, zakaj je šlo prav za prav. Pokojni Kramar je tudi videl, da Berolinska politika se vmešava v prašanje cirilometodijske cerkve gledé na zapadne Slovence in vsled tega je še posebe znal ocenjevati moderne Vihinge med temi Slovani. Bil je jako oduševljen pristaš stremljenja k uniji na podstavi cirilometodijske cerkve. To je razvidno tudi iz pisem, s katerimi se je obrnil tudi do uredništva našega lista. „Slov. Svet“ je od

začetka izhajanja do zadnjega čital, ter se ni ustrašil Goriških latinizatorskih teroristov. Poznal je zaslepljenca. Mož je bil iz stare šole; v toliko večjo zaslugi smo mu dolžni poštovati pravilno čustvovanje, da bi, kakor se je izražal, dosegli zapadni Slovani tisto položnje, v katerem bi slišali izpred altarja prepevanje Bogu na čast v jeziku, v katerem sta zapustila sv. pismo sv. Ciril in Metod. Blag mu spomin!

b) *ostali slovanski svet.*

Državni zbor. Zborovanje je trajalo od 16. okt. do 20. dec., tega dne se je odložilo na nedoločen čas, ker pride vmes delovanje dež. zborov. V 2 mesecih so v drž. zboru završili razpravljanje generalne debate o kazenskem zakoniku in specialne debate o običih določbah kazenske zasnove, sprejeli so zakon o civilni pravdi in zakon o žendarmeniji. Nadalje se je sprejel zakon o lokalnih železnicah, specialno zakon o poddržavljenju češke zapadne proge, potem moravsko-sileške osrednje proge. Naposled se je sprejel zakon o nedeljskem počitku. Z volilno reformo so imele vse koalicijske stranke mnogo opravila; levica je navidezno gledala bolj pasivno, in so proizhajali razni načrti bolj od Poljakov in konservativcev. Vlada je prepustila delo do cela koaliciji; ta je naposled iz velikega odseka odbrala 12 mož v poseben pododbor, ki naj bi se zjedinih za kak zasnutek. Doslej so se razgovarjali še vedno le o načelih.

Pri provizorskem budgetu vnela se je večja in živahna debata. Mladočehi, kakor dr. Kramar, dr. Herold, dr. Vašaty i dr. so opisovali položnje na Češkem, dokazovali potrebo občega, jednakega, neposrednega volilnega prava in konečno izrekli vladi nezaupanje.

Dr. Ferjančič je prijel koalovane slovenske zastopnike, očitaje jim nedoslednost v besedah in dejanjih. To je kanonika Kluna razjarilo takó, da je začel dokazovati v novo, kakor da bi bila koalicijska najboljša zveza, kakor je dokazoval Leibnitz, da je ta svet najboljši. Spinčić, Laginja, Biankini s tovariši so pa odgovarjali raznim ministrom v pogledu na njih nazore o položnju na Primorskem in v Dalmaciji. Ti poslanci so napravili globoke vtise na vso zbornico, ker so razkrili česar poprej niso hoteli verovati v zbornici. Pobili so tudi razne trditve ital. zastopnikov. Moralno zmago so si priborili ti neustrašeni zastopniki. Dan 14. in 15. dec. drž. zbora imenuje se „istrski dan“; Spinčić je govoril 1 uro in pol; vse ga je poslušalo, vsa opozicija mu je čestitala. Privatno so rekli nekateri poslanci: „Mi nismo imeli riti pojma o odnošajih v Istri; kedar je takó, mora se mnogo izpremeniti“. Od srca čestitamo odločnim zagovornikom naših prav! Zajedno so stavili zopet celo kopicu interpelacij ter tudi v teh označili položnje Slovencev in Hrvatov. O govorih in interpelacijah sporočimo v bodoče v posebni zvezi. Pristavimo le to, da mladoče ka opozicija in hrv.-slov. nezavisni klub so zaslužili počitek ob praznikih; toda uže jih čaka novo delo v deželnih zborih. Želimo jim po tolikih mukah za moralnimi tudi pozitivnih vspehov.

V zaščito poslancev. V seji poslanske zbornice dne 14. decembra so poslanci dr. Laginja in tovariši stavili naslednjo interpelacijo:

„Prečastni škof Tržaški je moral pred kratkim odpovedati misijon v cerkvi sv. Antona, ker mu je namestnik sporočil pismeno da županovega nazora, da bi se moglo pri tej priliki zgoditi motjenje mira, ne smatra neutemeljenim, in da ondotno c kr. redarstveno oblastvo

ne more jamčiti za preprečenje izgrediv. Resničnost te trditve ne more nobeno poročilo namestnikovo, bodi kakoršnokoli, utajiti, ker je prvopodpisanec sam videl črno na belem to izjavo.

Uvažujé, da je najviše politično deželno oblastvo zgorej citovano izjavo dalo ali dati moralo, dasi je v Trstu na tisoče vernikov slovenske narodnosti, ki tam stalno prebivajo, dasi so se v istem mestu cerkve sv. Jakoba v zadnjih letih večkrat vršili slovenski misijoni, dasi se ta jezik vedno rabi v cerkvi sv. Antona; uvažujé, da, ako namestnik ne more jamčiti za vzdrževanje reda in miru v Trstu, kjer ima na razpolaganje vojake in, kakor je treba domnevati, dobro organizovano redarstvo, more še manj jamčiti za red in mir v mestu, kjer teh pomočkov nima na razpolaganje; uvažujé nadalje, da se v kratkem skličeta deželna zbora Tržaški in istrski, v katerih sedé tudi slovanski poslanci, ki so pri vsestranski obrambi pravic svojega naroda gotovo vsaj opravičeni stavljati predloge in interpelacije ter govoriti v svojem narodnem jeziku, kar pa po najnovejši verziji gotovih krogov uže samo na sebi vpljiva „provokatorično“, — vprašajo podpisani ministrskega predsednika in ministerstvo: „Ali hoče vlada, če treba s porabo cele državne avtoritete brezuslovno zavarovati popolno parlamentarno delovanje slovanskih deželnih poslancev v Trstu in v Poreču, pred, med in po bližajoči se sesiji?“

V god Nikolaja II. je bil obed pri našem cesarju, kateri je napil na zdravje novemu ruskemu carju.

Ilustracija avstrijske uprave. Odkar je v Avstriji parlamentarizem, ni bilo še v državni zbornici v jednom samem zasedanju stavljeno toliko interpelacij, kakor v poslednjem zasedanju tostranskega državnega zbora. Tako n. pr. bilo je v dóbi od 16. oktobra do 24. nov. 15 sej, in v teh sejah bilo je 94 interpelacij; odtlej pa do zaključka zasedanja zopet le nekoliko manjše število interpelacij. Vlada odgovorila je jedva na jedno tretjino vseh interpelacij.

Deželni zbori se otvorijo nekateri še pred novim letom, drugi zaporedoma meseca januarja 1895.

Ogerska. Cesar je potrdil tiste 3 cerkvene predloge, za katere je bila dobila Wekerlejeva vlada večino. Wekerle je s ponosom poročal v zbornici poslancev o doseženi sankciji. Potem so sledile demonstracije z bakljado, vse v poveljanje liberalne vlade. Na Dunaj so poslali tisoče netaktno stilizovanih brzojavk. Naposled pa je prišel Wekerle vendar na Dunaj, kjer je cesarju naznanil ostavko skupnega madjarskega ministerstva. Med tem se katoliška stranka organizuje in pripravlja na nove boje. Židovstvo toržestvuje, boji pa se vendar, da bi se premenilo liberalno, za Žide toliko ugodno vladanje.

Razprava Čebinjca. Dne 10. t. m. pričela je v Belgradu razprava proti Mihajlu Čebincu in tovarišem, zatoženim veleizdajstva, kakor da bi bili hoteli zrušiti dinastijo Obrenovičev. Čebinjac (trgovec v Kraljevu) priznava, da je hotel sedanjega kralja Aleksandra odstraniti na vsak način, izvzemši umor, ter posaditi na srbski prestol kneza Petra Karadjorjevića. Obtožni spis navaja nadalje, da je soobtoženi Gjaković imel dobaviti orožja in streljiva, kar priznava Čebinjac, Tajsić pa je bil v dogovoru s Karadjordjevićem, kar dokazujeta najdeni dve pismi. Pravi vodja vsezarote pa je bil po Čebinjčevi izjavi bivši minister Kosta Taušanović, kateri sedaj prebiva v Zagrebu. Pred sodišče prišli so vsi obtoženci, izvzemši Taušanovića in Nenadovića.

Svetozaru Hurbanu Vajanskemu na čast je akad. slovaško društvo „Tatran“ dne 5. t. m. na Dunaju

privedilo slovesen večer, na kateri so došla ostala slovanska dijaška društva poleg romunskih dijakov. Razni govorniki so označevali pomen slavljence kot pesnika, in publicista. Znano je, da je bil Vajanský dalje časa zaprt, ker je branil čast spomina svojega očeta in svojega naroda. Vajansky je je veleizobražen mož, ki neumorno v „Nar. Novinah“ slovaških zagovarja svoj narod in razsvetljuje pomen Slovanstva.

O skupščini hrvatsko-slovenski, do katere ni prišlo lani, poročča „Mlada Hrvatska“ v 10. št. t. l. Lani, pred Božičem, sta se pokojni dr. Rački, na ime zjedinjene opozicije, in g. Iv. Hribar, na ime slovenskih rodoljubov dogovarjala o tem, da bi se za organizacijo skupne akcije zaupniki iz vseh hrvatskih in slovenskih zemelj sešli na dogovor v Zagrebu. Odločili so dogovor za Veliko noč. Iz Zagreba naj bi se bili razposlali pozivi vsem narodnim zastopnikom Istra, Dalmacije, Gorice, Kranjske, Koroške i Štajerske, toliko v dež. zborih, kolikor v drž. zboru, a iz Banovine naj bi se bili udeležili člani obeh opozicijskih klubov. Trije predmeti so bili na dnevnem redu: *prvo*, ali so okolnosti take, da se mora začeti skupna akcija za zjedinenje hrvatskih in slovenskih zemelj, in ali bi bilo to zjedinenje v interesu jednega in drugega naroda; *drugo*, ali ima biti temelj akciji državno pravo ali narodno načelo; *tretje*, s katerimi sredstvi in na kak način naj se vodi ta skupna akcija. Pri prvem vprašanju bi bil poročal dr. Rački, pri drugem g. Spinčić, a pri tretjem g. Iv. Hribar. Med tem so se razbili dogovori hrv. opozicije, in o omenjeni skupščini ni bilo več govora.

Nikola Tesla, rojen i odgojen u kršnoj Lici (u Hrvatskoj), koji je na velikoj izložbi u Chicagu počeo svraćati pozornost na sebe, čini se, da će na polju električnom nadmašiti sve izumitelje.

Hrvatski list „Chicago“ piše o Tesli medju inim ovo: „Najnoviji izum Tesle je njegov „Oscillator“ in takozvani „Elektro-magnetički motor“, kojeg će električni magnet kroz silu pare u nikad nečuvenu brzinu kretanja staviti. Sve ovo prouzročiti će takov elektricizam, da će isti najveće strojeve kretati. Tesla kaže, da će ovaj njegov izumljeni „Oscillator“ sadašnji trošak upotrebljivanja strojeva sniziti u dvie petine. Ako ovaj „Oscillator“, što ga je Tesla izumio, i da u porabu, onda će na polju mehanizma nastati prava revolucija, jer će se parobrodarski strojevi tada deset puta brže kretati“. Isti list kaže, da ga je N. Tesla već dva puta počastio vlastoručnim pismom te da je dobar rodoljub.

Hrvatski list „Slavjanska Sloga“, što izlazi u San Franciscu, piše o Tesli: „Ovaj naš glasoviti zemljak bio je ovih dana kod guvernera države New-York, g. Flowera, i kazao mu, da oni kažnjenici, što su odsudjeni na smrt i koja osuda ima se izvršiti elektricitetom — nisu usmrćeni elektricitetom, nego takav po liečnicima, koji pregledavaju i paraju dotične. On veli, da će svakako oživiti, koji je elektricitetom ubijen. Guverner Flower dozvolio mu, da može kod prvoga odsudjenika pokušati taj svoj veliki izum. Novine željno očekuju taj prvi pokus“.

Možda će barem Amerika priznati, da nismo inferiorna rasa.

Dr. T.

Delovanje bosenskoga mitropolita za zjedinenje crkva. Zaderskemu „Narodn. Listu“ sporočil je dopisnik, da je „Univers“ dne 28. sept. t. l. priobčil prvi francoski prevod lista bosenskoga mitropolita in Sarajevskega nadbiskupa dr. Stadlerja od 22. istega meseca, kateri je bil mitropolit upravljal na ostale mitropolitne in vse pravoslavne

biskupe Bosne in Hercegovine. V tem pismu pozivlja jih dr. Stadler na shod, da bi razpravljali o zjedinenju vstočne in zapadne cerkve prigodno glasovite enciklike Leva XIII., upravljene v isto svrhu na vse vladarje in narode. Nadbiskup spominja v tem listu, kako je papež v svoji encikliki pozval na poseben način grško-vostočno cerkev, da se zjedini s katoliško, ker nam je najbliža v veri, obredih in uže spojena z nami z dragocenimi vezmi krvi. Nadalje pravi, da je pravo sredstvo v dosego tega namena zajedna molitev, da se zjedini z Očetom nebeškim, drugo, da se nikdar neistoveti narodnost z vero, ker je prišel Kristus, da oznanjuje resnico *vsem narodom*, tretje sredstvo je pa to, da se odloči od Kristove vere to, kar je bistveno od postranskega. Nadalje bi bilo treba preiskovati v sv. pismu in v cerkvenih učenikih, kako je Kristus osnoval vero, in po katerem znaku se more poznati. Ako bi jedno in drugo svečeništvo preiskovalo vse te točke povsem *objektivno*, ter bi se sestalo le v ta namen, da se spozna volja božja za svojo cerkev, brez drugih mislij izven misli na božjo slavo in rešenje ljudij, moglo bi priti do zjedinenja, drugače ne. Svoj list zvršuje nadbiskup s prošnjo na pravoslavne mitropolitne in na episkupe, da mu izrazijo svoje misli in da mu priobčijo svoje predloge o uvetih, času in kraju, kjer bi se moglo resno skupno razpravljati vprašanje o zjedinenju teh dveh cerkv.

Isti dopisnik zatrjuje iz najpouzdanjšega vira, da je Vatikan doznal še-le iz „Universa“ o Stadlerjevem listu, ter da je nadbiskup dobil od papeža najlaskavejše priznanje in bodrenje. O namerah nadbiskupa Stadlerja sodijo različno, med Slovani tu pa tam neugodno.

Srbska književno-umetniška zajednica o jubileju Belgrajskega gledališča. Te dni sestali so se v Belemgradu člani „književno-umetniško zajednice“ v konferencijo, da se posvetujejo o slavljenju 25-letnice obstanka kraljevsko-srbskega gledališča v Belemgradu, za katero je sestavila gledališčna uprava sama vspeod. Konferencija izjavila je, da se ta proslava ne more smatrati kakor jubilarna slika srbske kulturne prošlosti, niti se ne more po njej oceniti razvitek gledališča v Srbiji, ampak da je le ogledalo, kako se vodi gledališka umetnost v prestolnici kraljevine Srbije.

Bolgarska V sobranju so razpravljali o predlogu, da naj se imenuje posebna komisija poslancev, ki nanatanko preišče vsa dejanja dne 30. maja t. l. odstopivše vlade. Razni govorniki vseh strank podpirali so ta predlog, nekateri so tudi zahtevali, da se zatoži Stambulov, drugi pa, da se zatožijo vsi prejšnji ministri. Konečno zjediniilo se je sobranje v tem, da naj se posebni komisiji podelijo prava preiskovalnih sodnikov, in da ista komisija sporoči o vspehu svojih preiskovanj najdalje v teku jednega leta. Ta posredovalni predlog vsprejelo je sobranje z večino glasov. Govori se, da konservativci nabirajo glasove, da predložijo, da se Stambulov postavi pod obtožbo.

V Bolgariji je odstopilo Stojlovo ministerstvo, zopet je Stojlov sestavil novo ministerstvo.

Gurko, dosedanji guverner v Varšavi, je zaradi bolehnosti odstopil. Dobil je odlikovanje z naslovom podmaršala. Židje in Poljaki se veselje, menijo, da za nje bode bolji Šuvalov, dosedanji poslanik v Berlinu.

Društvo za narodoznanje avstrijskih narodov se je zasnovovalo na Dunaju, in ima namen, zbirati in izsledovati svojstva narodov našega cesarstva. Pristopilo je takoj nad 200 členov; v pozivu so podpisani tudi bar. Helfert, češki mecen Hlavka, dvorni svetnik Jagić i t. d. Rusija je uže davno dala zgled za taka

društva; Čehi pa uže tudi praktično kažejo svetu, kak vpliv ima poznanje narodnih svojstev.

Italijanski delavci o Slovanih Dne 3. t. m. imeli so italijanski delavci v Budimpešti dokaj dobro obiskan shod. Zborovalci so izrekli obžalovanje, da se morajo Italijani na Primorskem boriti za svojo narodnost, (?) a zajedno tudi žalovanje, da je na tisoče Slovanov, katerim se krati pravica do slovanskih šol. Vidi se, da te delavce prešinja duh pravičnosti, in so le slabo poučeni, ko menijo, da se Italijani na Primorskem morajo še le boriti za svojo narodnost, ker v resnici bore se le za svoje privilegije proti enakemu pravu.

Izjava nihilistov. Iz Petrograda poročajo, da je sedaj pisal v Londonu živeči priznani vodja ruskih nihilistov, Stepnjak, dolgo pismo v Petrograjsko „Недѣлю“ o sedanjem stanju nihilizma. To pismo da je ponatisnila „H.“ baje z izrecnim dovoljenjem vlade ruske. Med ostalim trdi Stepnjak v tem listu, da je vse govoričenje o napadih na carja, o otrovanju itd. gola laž Dunajskih listov; nihilisti, nadaljuje St., so uže štiri leta na poti naprednjaškega preobrata k praktičnejim teorijam, katere se obistinijo s pomočjo vseh slojev naroda ruskega, in katere prizna celó ruska vlada sama. Stepnjak taji, da so nihilisti provzročili nesrečo na kraju Borki; trdi da je to bilo delo anarhistov; tudi to ni res, da se gibljejo nihilisti sedaj, ko je zasedel novi car ruski prestol. Pismo zaključuje z izjavo, da nihilizem danes ni več to, kar je bil pred 10 leti, ter da nihilizem lahko potrpi, kajti njegovi idejali da so se spremenili sami po sebi.

Sibirska železnica. Vasurska železnica dograjena je uže na 377 vrst od Vladivostoka. Pri gradnji, kakor znano, sodeluje mnogo vojakov.

KNJIŽEVNOST.

„*Jugoslovanski stenograf*“, kakor naznanja profesor A. Bezenšek, urednik in lastnik njegov, stopi početkom januarja v VI. tečaj v novi obliki, povečanem objemu in z obilnejo vsebino. Imel boe prilogo „Glasnik“, kulturnozgodovinski za južne Slovane s slikami. Izhajal boe mesečno (razun avg. in sept.) v zvezkih po dve in pol tiskane pole v slovenskem, hrvatskem, srbskem in bolgarskem jeziku, z latinico in cirilico. Glasnik boe imel oddelke: cerkev in šola, književnost in umetnost, glasba in gledišče, naravoslovje in potovanje, trgovina itd. Tudi dopise s slovanskega juga. Cena listu za vse leto 2 gld. 50 kr. Naročnina se pošilja uredniku v Plovdiv (Bolgarsko) ali Drag. Hribarju, tiskarju lista v Celju.

Slovanska knjižnica Gaberščekova v Gorici ima od 27. do 31. snopiča med drugim: „Preskušnja in rešitev“ ali „Domá najbolje“. Češki spisal X. (Ivan Kratký v Kaliforniji); poslovenil S. Gregorčič ml. — Narodne pripovedke v Soških planinah. Zbral in napisal A. G. II. — Iz spisov Pavline Pajkove. — Slike iz Prage. Češki spisal E. Herold. Posl. Jos. Faganelj.

Sokolsko vježbanje. Prva uputa za sokolska društva. Sastavio Hinko Mašek Bosnodolski. Zagreb. 1894. Dionička tiskara. Str. 76. Trdovezana 80 nč.

Hrvatski urbari. (Urbaria lingua croatica conscripta). Svezak I. Sabrao i protumačio Radoslav Lopašić. Izdala Jugoslovanska akademija znanosti i umjetnosti. Ciena 4 for

„*Mlada Hrvatska*“. Smotra za politiku i knjigu. Izdavaatelj i odgovorni urednik Dinko Politeo. Broj 8—9 obseza: Politički položaj u Dalmaciji (V). — Aleksander III. — Nikola II. — Parlament u Belgiji. — Kritično razmatranje g. W. Leibnitzova determinizma. — „Nove pjesme“. — Gioberti. — Hrvatsko kazalište. — Politički pregled. — Prosvjeta. — Urednik pravi v tem zvezku, da se hoče posvetiti temu izdanju, katero boe odsedaj izhajalo redno Smotra izhaja 5. in 20. vsakega meseca v Zagrebu, stoji pa vse leto 5 gld., za pol leta gld. 2.50.

„*Osvěta*“, listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Vydává a rediguje Václav Vlček. V 12. ali poslednji št. t. l. ima med drugimi te-le razprave: Národopisná výstava česko-slovanská v Praze 1895. Napsal F. A. Šubert. — Ludvig Košut a uherský stat. Historicko-politická studie od J. J. Tonzimského. (XI. Košut ve vyhnanstvu. Obrova dfla jeho z r. 1848.) — Z basní El. Krásnohorské. — Za carem Mirotvorcem. Od Věclava Čecha. — O staročeském pravé dědicem. (K příslušnému spisu prof. dr. Jos. Kalouska). Podává dr. Bohuš Rieger. — Vítězslav Hálek. Kritika o kritice. Od El. Krásnohorské. — Nová světa. Ocenjuje Fr. Zákrejs. — Světový obzor. Od VI. Svoboda.

S to št. je ta velezaslužni in znameniti mesečnik češki završil 24. leto izhajanja ter z isto smerjo nastopi sedaj 25. leto. V tej dobi je izšla „Osvěta“ v 285 št., ki obsezajo nad 25.000 strani. „Osvěta“ pomenja to, kar pri drugih Slovanih prosveta, prosvetljenje, ali v obče omika, in takó se je „Osvěta“ razprostranjala na vse strau umetnosti in znanstva. Pri tem je odbirala take oddelke, ki neposredno opisujejo in označujejo Slovanstvo v obče, ali pa posamične slovanske narode. Mnogo je v tem pogledu priobčila o češkem, poljskem, sosebno pa tudi ruskem in bolgarskem narodu. Zaradi tega jako cenijo Slovani v obče ta zares važni mesečnik, in tuji narodi, kakor Francozi, primerjajo „Osvěto“ z „Revue des Deux Mondes“. Po antikvarijatih se iščejo prejšnji letniki in tu pa tam plačujejo še mnogo draže, nego novi. Le nekatere letnike ima upravništvo samo na razpoloženje, in to od 1876—1888 (po 4 gl. do konca feb. 1895). „Osvěta“ izhaja dne 25. vsakega meseca na 6 tiskovnih polah in stoji za četrt l. 1.80, za pol l. 3.60 in za vse leto gld. 7.20. Uredništvo in upravništvo je v Pragi (ve Vinohradech, ul. Čelákovského č. 165.)

Osvěta je izšla v 1. št. 25. letnika. Iz vsebine tega zvezka omenjamo spise: Z volení Ferdinanda I. za krále českého. Stat z Dějepisu města Prahy od Václ. Vl. Tomka. — Car Mirotvorce. Od Jarom. Hrubého. — Zápasy Slovauu Přímořských. Piše Věkoslav Spincí. — Boj za právo národného umění. Kapitola z dějím francouzské archeologie. Podává Renáta Tyršová. — Ferd. Schulz. K jeho šedesátým narozeninám, napsal Iiljí K. Jahn. — České básnictví posledních dvou desetiletí. Podává Eliška Krásnohorská. Uvod. Atd. Osvěta ima veliko število znamenitih sotrudnikov.

„*Slovenské Pohládi*“. Časopis zabavno-poučný. (Redaktor a vydavatel Josip Škulčety). Ročník XIV. Sešit 12. ima to-le vsebino: „Stopy tureckého hospodárenia v Trenčiansku v XVI. a XVII. storočí“. Dľa pôvodných protokolov trenčianskych ev. seniorátov podáva J. L. Holuby. „Smrt, pohrab a mrtvi v tradicii a zvykoch ľudových“. Nap. Krištof Chorvát. — „Luzern“. Zo zápisiek knaza D. Nechludova. L. N. Tolstého. — „Sviet, slnko!“ Samolický. — „Z našej dediny“. Rozpravy. Spisuje Terezija Vansová. — „Slovenský jazyk“. (Študovanie slovenčiny. František Pastrnek.) — Beseda. — Literatura.

Meseca avgusta prihodnjega leta boe 50 let, odkar je izšel prvi literarni časopis na slovaškem jeziku in sicer

Štúrov „Orol Tatránski“, koncem 1846. leta pa so se porodile Hurbanove „Slovenskije Pohľadi“. Oba ta lista probujala sta slovensko samozavest med Slovaki, oba sta poginila v burji 1848. leta. „Orol Tatránski“ zamolknil je za vedno, „Slov. Pohl.“ pa so oživilí zopet v polovici 1851. leta. In dandanes imajo „Slov. Pohľady“ hud boj za svoj obstanek in proti madjarskemu nasilstvu. Ker pa je ta mesečnik velike vrednosti za širjenje narodne zavednosti med Slovaki, zasluži vsestransko podporo. „Slovenské Pohľady“ izhajajo v zvezkih po 8—9 tiskovnih pól in stojijo za Avstro-Ogersko za vse leto 5 gl., za pol l. 2 gl. 50 nč. Naročnino sprejema uredništvo v Turč. Sv. Martinu (Turóc-Szt-Márton).

Nemecko-český slovník. Za pomoci četných odborníků sestavuje dr. Jos. V. Sterzinger. Přehlíží prof. dr. V. E. Mourek. Tiskem a nákladem I. Otty v Praze. Sešit 17. (St. 633—672) od „da...“ do „Dichter...“ in seš. 18. (Str. 673—712) od „Dichterei“ do „Dupf...“ Cena sešitku 40 nvč.

Lomenice chalup na Chrudimsku. Příspěvek k seznání stavitelství lidového ve východních Čechách. Popsal a nakreslil Ant. Šolta. Vydáno péčí kuratoria prumysl. musea pro východní Čechy v Chrudimi. Nakl. Št. Pospíšilova zetě, v Chrudimi 1894.

Český katalog bibliografický za rok 1893. Nové řady roč. V. Sestavil Jos. Springer. Nakladem spolku českých knihopiseců učení, v Praze, 1894.]

Česká knihovna zábavy a poučení. Vydává ustrédní spolek českých profesorů, pořada Fr. Břlý. Čís., seš. 2. a 3.

Památky archeologické a mistopisné. Red. Pič. Díla XVI. č. 7 a 8.

Věstník Matice Opavské, věnovaný kulturním a vědeckým potřebám slezským. Nakl. Matice Opavské v Opavě 1894.

Knihovna národní Ottova Laciná. Seš. 47. završuje Naladové povídky in přičenja „Povídky“. Napsal Felix Téver. I.

V. Beneše Třebízského spisy sbrané. Díl IX. Z různých dob. Pořadí třetí. Sešit 75. Cena 16 kr. Nakladatel F. Topič v Praze. Kakor se vidi, je to ceno izdanje dospelo už daleko.

Jednáctý rok Národního divadla. Napsal Fr. Ad. Šubert. Nakl. družstva Národního divadla v Praze. 1894.

Kolendár paní a dívek českých na rok 1895. Nakl. J. Otty, v Praze 1894.

Zahráněna. Puvodní román z Pražského života o Mirosl. B. Kuneše. Nakl. Al. Hynek, v Praze, 1894.

Nová zbirka slovanských pohádek pověstí. Sestavil K. V. Rais. Ilustroval E. Zillich. Sbirky spisu pro mladež. Vlast a Svět, č. 7. Nakl. Fr. Šimáček, v Praze 1894.

Srbaše, matice zábavy a vědění. Roč. XXIV. Č. 4—6. Slavní žen českých. Díl I. Od najstarších do znovozrozeni národa českého. V komisi F. Šimáčka, v Praze, 1894.

Ruská knihovna. Anna Karenina. Roman prab. Lva N. Tolstého. Preložil Jaromír Hrubý, II. vydání, seš. 1. Nakl. I. Otty, v Praze, 1894.

Dejiny české literatury. Napsal Jarosl. Vlček. Seš. 4. Nakl. jednoty českých filologů, v Praze 1894. Znamenito delo!

Скупљени граматички и полемички списи Вука Стеф. Караџића. Књига I (Државно издање). Биоград 1894. Штампарија краљевине Србије. Цена for. 1 65. — II. књига. Цена 3 динара. V tej drugej knjigi so Vukova dela od 1818. do 1835. leta in to: Predgovor prvemu izdanju srbskega pesnika. Srbska gramatika. O drugi objavi III. knjige Ljubomira v Elizijumu. K napomenam St. Živkovića na Ljubibratičeve prevode. Recenzentom iz leta 1821.

Odgovor Dobriču. Prvi odgovor Jovanu Ranitoviću. Pismo Dimitriju Frušiću. Drugi odgovor Jovanu Ranitoviću. Dodatek k sanpetrograjskim zvanitelnim pesmicam. Osobiti ogledi bolgarskega jezika.

O pravotisu u interpretaciji. Предлог књижевнo-уметничкој Заједници поднесен 8. априла 1894. од дра. Љубомира Недића, проф. Вел. Школе. Цена 30 nvč.

Малорускія пьесы преимущественно историческія, собранныя въ Екатеринославской губерніи въ 1874—1894 г. Харьковъ 1894. г.

Изъ лекцій по теоріи словесности. Басня, пословица, поговорка. А. Потебня. Харьковъ 1894. г. Ц. 1 р. 35 к. —

Смиленскій, этнографическій сборникъ Вып. II. СПб. 1894.

Гоголь и его переписка съ друзьями. Матвѣевъ. СПб. 1894. С. 1 р. 50 к.

Историко-литературныя очерки (Крыловъ Жуковский, Батюшковъ, Пушкинъ, Плетневъ, Погдинъ, Фетъ). Л. Майковъ СПб. 1895. Ц. 2 р.

Галицко-русскій Вѣстникъ, ежемѣсячный историко-литературный и политическій журналъ. Izšel je zvezek za sept. in okt. t. l. ter prinaša: Императоръ Александр III. († 20 Октября 1894 г.) — Иоаннъ Григорьевичъ Наумовичъ (1826—1891.) — Порабощение Галицкихъ евреевъ. — Национальное возрождение Хорватии. В. Д. — Русскія народныя учрежденія въ Прикарпатской Руси II. „Народный Домъ въ Львовѣ“. — Современные галицко-русскіе писатели: Богданъ Андреевичъ Дѣдицкій — „Гришь въ школь“, разсказъ изъ галицко-русскаго народнаго быта. Ивана Франко. — V II. oddelku je „Смѣсь“, књижевност itd. V tej št. so vrhu tega ilustracije (Portret Naumoviča in slika njegovega letos postavljenega spomenika, portret Dedickega in tipi kmetov Prikarpatске Rusije). „Галицко-Русскій Вѣстникъ“ izhaja kot mesečnik v Petrogradu in stoji na leto 5 rubljev, za pol leta 3 r. Adres: С.-Петербургъ, Гороховая ул., No. 15. Da je to izdanje dobro, razvidno je uže iz tega, da so avstro-ogerski protislovanski, sosebo židovski listi uže pri 1. št. priobčili vsebino njeno z denuncijatorsko namero, dasi se drži pri opisovanju razmer in položenju stroge objektivnosti. V 2. št. kaže v posebnem spisu na židovski živelj Galicije; umevno je, da novinski Izrael bode odslej še bolj ovajal to izdanje, kar bode zajedno ugajalo poljskemu plemstvu.

Ilustrovani narodni koledar za navadno leto 1895. Leto VII. Uredil in izdal Dragotin Hribar v Celju. Cena brošovanemu iztisu 70 kr., eleg. vez. pa 1 gl. Poleg snovij na Slovenskem običajnih koledarjev (str. 1—55) ima tudi zabavni del; v tem so spisi: Fran Šuklje (s sliko) — Dr. Josip vitez Zhisman (s sliko). — Dr. Franjo Rački (s sliko). — Rajhenburg. (Slika na 1. strani). — Na Vezuvu. — Selitev Slovanov proti jugu. (Nadaljevanje iz dveh prejšnjih letnikov). Srb.-Hrvat. Spisal S. Rutar. — Skendenberg (Juro Kastriot). Po Kačiću in drugih spisal Igo Kaš. — Kratke črtice o Slovincih. — Priobčene so tudi 3 pesni, katere je preložil A. Aškerc iz ruščine, in sicer: „Ahmet na minaretu“. „Tat“ (obe ruski zložil Vasilij L. Vjeljčko.) „Naprej!“ (Ruski zložil S. I. Nadson.) Spis o Fr. Šukljetu je nekak slavospev v prozi, in je tak, da le kviri obče mišljenje, kolikor se na podstavi dejstev zares snuje o tem Slovincu. Tak spis more biti oportunen jedino za oportuniste in ne kaže posebnega vkusa, da se uvršča poleg njega spis n. pr. o Račkem, največem hrvatskem učnjaku, mislilju in dejatelju sedanje dabe.

Od druge strani smo dobili še naslednjo oceno:

Izenadil nas je življenjepis Fr. Šukljeta. O njem pripoveduje, da ni navaden človek, da je v dosego višjih smotrov (!?) prišel v čudno nizko dotiko s svojimi tovariši, pa se je zopet visoko vspenjal nad njimi. Kot dijak je bil „preradikalen“. V deželnem zboru krajskem, kjer sedi od l. 1883, je preneizmerno veliko storil v korist domovini. „Pozabil je“ prè na profesorja in se zanimal za davek na žganje; pozneje je prè dosledno in z uspehom proti vladi in proti nasprotnikom, bojujè se pripomogel slovenskemu narodu v parlamentu do precejšnje veljave. Boj za Dolenjsko železnico kaže „železen značaj“. Omenjajo se tudi njegovi znanstveni spisi v „Letopis Matice Slovenske“ ter drugod. V zaslugi se mu šteje, da on lahko občuje z ministri in s tajniki svetovalci in s preprostimi seljaki.

Če trezen človek čita to kolobocijo, ne ve, ali bi se bolj čudil predrznosti, ali pa bedastoci, ki je podstava temu spisu. Mislimo, da ni nobenega treznega človeka ne v Slovincih ne v Nemcih, ki so opazovali Šukljetoovo javno delovanje, da bi ne prišli do prepričanja, da je le lastna korist njegova gonilna sila. Niti konservativna niti pokojna napredna stranka slovenska, niti krščansko-socijalna z Luengerjem in Liechtensteinom na čelu ne mara zanj. Ljudje, ki jih omamijo lepo doneče fraze, so se mu klanjali, in žal, da je mnogo takih. Žal, da Slovenci toliko gledajo na prazno besedičenje in ne skromno tiho delovanje. Mi smo tega mnenja, da je g. Š. radi tega postal dvorni svetnik, ker je znal slovenske poslance razkrojiti, in je njih večino pridobil za koalicio. Žal, da imajo Slovani povsod takih ljudi, kateri rojakom sovražnika privedo za hrbet. Šukljè je prototip vetrnjaskèga koristolovca, kateri je neizmerno škodoval narodu. Praško „Politiko“ so o pravem času l. 1885, svarili, naj ne piše za njegovo izvolitev v državni zbor, pa vse zastonj. Z Račkim vred Šukljeta opisati v isti knjigi, je prava blasfemija. Mene bi sram bilo poleg takega življenjepisa sploh kaj spisati za Hribarjev koledar. Stajerskim Slovincem, ki so za „Matico Slovensko“ prvi zložili 2000 gld., ki so ustanovili „Slovenski Narod“, ki si na tihem snujejo svoje narodne domè in posojilnice, pač ni treba v nebo povzdigovati ljudi, od katerih se obračajo celo resni Nemci.

Zatò zavračamo z gnjusom tako početje. Saj je „Domovina“ hči istega očeta ob Savini o ruskem caru pisala isto tako, kakor „Neue Freie Presse“. Poljski „Przeglad“ pa celjska „Domovina“ naj stopita v zakon!

„Gluhonemi“. Pod tem naslovom smo v 23. št. naznanili novo slovensko knjigo, katero je spisal gosp. Rudež, učitelj gluhonemih na Goriškem zavodu. G. Rudež je poznen kot mnogoleten praktičen in spreten učitelj gluhonemih. Za to knjigo pa se je teoretiški še posebe pripravljajl kakih 10 let. On ni proučeval samo knjig, ki se dostajajo nènja gluhonemih, ampak tudi veča in obča znanstvena dela, ki dajejo podstavo teoriji in metodi tudi za ponk gluhonemih. Takò je mogel zasnovati zares strokovno delo, katero se razlikuje od običajnih navodil in drugih za šolo sestavljenih kompendijev ali tečajev. Da bi pogodil pravo tudi slovenski,

zato potrebni terminologiji, rabil je zopet slovenske knjige; vrhu tega so mu pomagali slovenski učenjaki, ki so v lingvistiki in jezikoslovju strokovnjaki. Takò je dobila knjiga tudi glèdè na jezik obliko, ki kaže na napredek slovenskega slovstva. Jugoslovani izvestno takega dela še nimajo; zato to knjigo priporočamo izobraženim Slovincem, Hrvatom, Srbom, in med temi na prvem mestu učiteljstvu obojega spola in svečenikom, ki v obče potrebujejo takih navodil.

Na uzburkanom moru. Pripoviest iz pomorskega života. Napisao Emin. Čisti prihod namienjen je družbi sv. Cirila i Metoda. Tiskara Dolenc u Trstu. 1894.

„Das Immobilien-Recht in Bosnien und Herzegovina“ Von dr. Josef Posilović. U Zagrebu. 1894. Tiskom in nakladoj Antuna Scholza. Cena 1 gl. 80 nč. Zanimivo je tudi za lajka, ako spozna zemljiščne odnošaje v Bosni in Hercegovini, kjer so v kreposti turški zakoni. Ta temeljito sestavljena knjiga bode potrebna vsakemu pravniku tudi zunaj zasedenih pokrajin. Pisatelj primerja tamošnje zemljiščne odnošaje z odnošaji nekaterih evropskih držav, potem navaja nekatere zakone turške vlade, govori o posesti itd. Knjiga je zanimiva tudi zaradi tega, ker poučuje o odnošajih v teh slovenskih pokrajinah.

Die Aussöhnung zwischen Magyaren und Slaven. Von Julius Rimler. Pressburg. 1894. (Originaltext im Françaischen erschienen in der „Nouvelle Revue“, Paris, 1. Dec. 1894.) O vsebini več v bodoče; knjižico Slovani laskavo ocenjujejo.

Listnica uredništva.

Dobili smo zopet raznih spisov in pesnij; poslednjih ne moremo priobčiti vseh v svojem listu; zato brez zamere. — Hvala iskrena vsem sotrudnikom in tem, ki blagohotno dopošiljajo raznih prispevkov. — Z novim letom bomo zopet posojevali razne liste in knjige proti povračanju poštne. — Ti, katerim se je zavlekla celo leto Dimitrijevičeva ruska slovnica, dobè jo začetkom novega leta, ali pa se jim vrne denar. Nasvetovali bodemo pa, kake slovnice naj se naročè, ako bi ne došle Dimitrijevičeve. — Ti, katerim ne moremo brzo odgovarjati, naj ne zamerijo; storimo svojo dolžnost tudi nasproti njim. — Vsem sotrudnikom in somišljenikom želimo srečnih praznikov in ugodno novo leto!

Listnica. Vilko Mar. u Zagrebu. Ritam je priposlanih nam pjesmica izvrstan, izvanredno milozvučan. Vi ne govorite istinito, pjevajući, da Vam pjesma „po trnju plazi“. — *Kima nije u poziciji glavna stvar.*
Dr. Fr.

Opomnja upravnistva. Stare dolžnike prosimo, da poravnajo do novega leta svoj dolg.

Popravki k 22. št. „Sl. Sveta“: str. 427 v pesmi: „Быль ли я“ v 3. kit. 3. v. čitaj: *могилы*; str. 426, pes. „Нѣтъ“, 3. kit. 3. v. čitaj: *Словенець, братъ*; str. 431, b, 9. v. sp.: Na *Solno-graškem* n. Stajerskem. — K 23. št. v pesmi „Проекъ“, 2. kit. 1. v.: *крылишки не крилишки*; v „Руск. drobt.“ zadnji odstavek čitaj: *самоуправна n. самоуправа*, potem *самостоятельной n. самостатной*. Str. 449: „Сръпске пјесме“ stoji v 1. in 2. kit. *луди n. љуби*, v posl. kit. čitaj: „арислонаху“.

„SLOVANSKI SVET“ izbaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke po 18 kr. Zunanji Avstro-Ogerske na leto 5 gld. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Molin grande št. 2 (konec ulice Stadion).

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik: Fran Podgornik. — Tisk tiskarne Dolenc.